

חסידות מלוקטת

על

מסכת סוטה

דף י'

והוא ליקוט נפלא מספרי

חסידות וקבלה

כ"ה ניסן תשפ"א

נערך ע"י עקיבא שבריק

*Spreading the waters from the spring of the
Holy Baal Shem Tov requires much
time, effort and great detail.*

We need your financial support.

To donate via paypal or Zelle

please use the links below:

לתרומות והנצחות

<http://paypal.me/ashavrick>

Zelle – ashavrick@gmail.com

To be added to the weekly email, please contact me
at: Ashavrick@gmail.com

אוצר מנהגי חב"ד

נוהגים ללמוד בימי הספירה מסכת סוטה - נוסף על השיעורים הקבועים - דף ליום דף ליום (ס' המנהגים, מלוח 'היום יום' עמ' נא)

כך שמעתי הוראת כ"ק מו"ח אדמו"ר [מוהרי"צ], ושכן נהגו משנים בתוככי אנשי חב"ד. ואף שלא אמר הטעם על זה, יש לבאר על-פי המבואר בכמה מקומות בנגלה דתורה ובחסידות, בדבר השייכות שבין ימי ספירת-העומר או מנחת-העומר - והענין דסוטה, עד אשר "ונקתה ונזרעה זרע" וכו' (אגרות-קודש אדמו"ר זי"ע, יח, עמ' תיב. ועוד שם, ט, עמ' עה: הלימוד במס' סוטה בימי הספירה, יש לומר הטעם על-פי המבואר בזוהר (ח"ג צז, א) השייכות ביניהם, ומובא גם-כן בדא"ח בביאור הענין דהעומר הוא מאכל שעורים וכמו מנחת סוטה).

ביאור נוסף: ספירת-העומר היא הכנה למתן-תורה, וכך גם מס' סוטה שסיומה הוא בדברי רב יוסף לא תיתני ענוה דאיכא אנא, הוא רב יוסף האומר שם (דף ה, א) לעולם ילמד אדם מדעת קונו, שהרי הקב"ה הניח כל הרים וגבעות והשרה שכינתו על הר סיני וכו', שההכנה למתן-תורה הוא הקדמת נעשה לנשמע, ענווה וביטול לבעל הרצון (על-פי שיחת ש"פ במדבר תשי"ח. וראה עוד בס' שערי-המועדים - ספירת-העומר, עמ' קמג-קמה. וביאור נוסף בשיחת ליל ערב חגה"ש תשמ"ב).

הקשר דמסכת סוטה לימי הספירה - מודגש יותר בכך שמספר הדפים דמסכת סוטה מכוון למספר הימים דספירת-העומר - מט דפים, כנגד מט ימי הספירה, דף ליום. ומובן שחלוקת הדפים ומספרם הם בוודאי בהשגחה-פרטית (ס' התוועדויות תשמ"ח, ג, עמ' 253. וראה עוד בס' שערי-המועדים הנ"ל, עמ' קמה-קמז, מהתוועדויות תשמ"ז).

מה שהעיר במספר הדפים, שגם מסכת שבועות יש לה מספר דפים מתאים למסכת סוטה, הנה נמצא בספרים המנהג דלימוד מס' שבועות בימי הספירה (בספר זכרון-יהודא, מובא בלקוטי-מהרי"ח סדר מנהגי ימי העומר, בתור מנהג בעהמ"ס אמרי-אש), אבל מה ששמעתי מכ"ק מו"ח אדמו"ר [מוהרי"צ] הוא, שלומדים מסכת סוטה (אגרות-קודש אדמו"ר זי"ע, ט, עמ' עו).

המנהג ללמוד בימי הספירה את מסכת שבועות - שגם בה מ"ט דף - נפוץ יותר, אך גם לימוד מס' סוטה מקובל על רבים. ראה בס' מנחת-עומר (כג, א-ב), מנהג-ישראל-תורה (עמ' שמ-שמא).

ביום הראשון של ספירת-העומר לומדים את דף השער של מס' סוטה, ואת הדף הראשון של המסכת לומדים ביום הראשון של חול-המועד (בחול"ל). (שיחות: יום ב' דחגה"ש תשי"י, אות טו; ליל ערב חגה"ש תשמ"ג, אות יג; ש"פ במדבר תשמ"ה, אות י')

ת"ר חמשה נבראו מעין דוגמא של מעלה וכולן לקו בהן.. צדקיה בעיניו: ראה ספר מאור ושמש, רמזי פורים. וז"ל: הנה ידוע מאמר הזוהר הקדוש (ח"א רכג א) אשר בימי שלמה הוה סיהרא באשלמותא בלי פגימו. ורומז, כי עיקר כונת בנין הבית היה - שיהיה שכינתו בתחתונים, ויתגלה מלכותו יתברך בעולם, וידע כל פעול כי השם פעלו, ולכן בימי שלמה שנבנה בית המקדש וארמון על משפטו - היה המלכות שמים בהתגלות על העולם, והיה מוח החכמה מתנוצץ דרך המלכות. ולכן היו כל האומות נכנעים תחת יד ישראל, והיו מודין במלכותו יתברך, ואז היו מתגלים החסדים על הכנסת ישראל, ויורד להם כל ההשפעות, והאומות היו מקבלים רק התמצית. אכן, אחר כן אשר בעוונותינו הרבים חרב בית מקדשינו נאמר (ירמיהו לט ז) ואת עיני צדקיהו עור, שרומז שנתכסית המלכות שמים, ונפגם הירח, וגברו המים הזדונים, ולא נשאר כי אם בבחינת נקודה קטנה ממלכותו יתברך, אשר כל איש ישראל בעת קראו את 'שמע' ומקבל עליו עול מלכות שמים כל אחד לפי בחינתו - הוא מתדבק בנקודה זו, ובנין מעט מעט קומת השכינה. ומאז שנחרב בית המקדש נסתלקו מוחין דהחכמה מהמלכות, עד ישקיף וירא ה', שיקוים בנו (ישעיהו יא ט) מלאה הארץ דעה את ה', ויבנה בית מקדשינו, ויחזרו מוחין דהחכמה להתנוצץ דרך המלכות, ויתבטלו החיצונים.

אמנם כעת הזאת בעת החורבן, המלכות היא בבחינת 'יניקה', כמו התינוק שאינו מכיר בחינת אבריו וידיו ורגליו מה הם, עד שמתחנך; כמו כן כביכול, צריך כל אדם לבנות קומת השכינה מנקודה הקטנה, על ידי שיתקן כל השבעה מדות, שהם אהבה יראה התפארות נצחון הודיה תענוג ממשלה, שלא ישתמש בכולן רק לעבודת השם, ועל ידי זה ידבק עצמו למידות השבעה רועים, שהם מרכבה להשני זרועות ותרין ירכין וגוף וברית המשפיע למלכות, ועל ידי כן תחזור המלכות לבחינת 'גדלות'. והנה, גם בגלות נבוכדנצר היו (מלכים ב' כד טז) החרש והמסגר אלף, וגם אנשי כנסת הגדולה שלמדו עם בני ישראל להטיב מעלליהם, ולכן זכו שנפקדו לקץ שבעים שנה - מפני שחזרו ובנו קומת השכינה, ואין קומה בלי ראש ועל כן חזרו המוחין להתנוצץ. ומפני זה שמו אחשוורוש והמן מגמת פניהם לבטל בנין בית המקדש, כי ראו אשר קרוב העת שיחזור להבנות על ידי שתגמר בנין קומת השכינה, ויחזרו מוחין דהחכמה להתנוצץ, ויבנה בית המקדש. והנה ידוע בכתבי הקודש, שאסתר רומזת למלכות שמים, כמאמר הכתוב (אסתר ה א) ותלבש אסתר מלכות, ומרדכי רומז להחכמה, כידוע בכתבי האר"י ז"ל. והנה ידוע, שהמוחין דבינה יכולין להמשיך בכל יום ובכל יום - מתנוצצים אל המלכות, אך המוחין החכמה אינם מתנוצצים כל ימי השבוע, רק בשבת בעת התפלה, עד שיבנה בית המקדש ויתגלה מוח החכמה במהרה בימינו, ומלאה הארץ דעה.

ת"ר חמשה נבראו מעין דוגמא של מעלה וכולן לקו בהן.. אסא ברגליו: ראה ליקוטי מוהר"ן תניינא תורה ב. וז"ל: וזה שאמרו רז"ל (סוטה יוד) אסא חלה את רגליו, על שעשה אנגריא בתלמידי חכמים. כי ע"י שעשה אנגריא בת"ח, וביטל אותם מן ההלכות, ע"יז חלה את רגליו. כי ההלכות הם בחי' תיקון וקיום הרגלין, כי ההלכות הם בחי' תהלוכות הדמים,

שחוזרין והולכין כסדר כנ"ל. ואסא שפגם בזה, וביטל את הת"ח מן ההלכות, ע"כ חלה את רגליו.

ותשב בפתח עינים א"ר אלכסנדר מלמד שהלכה וישבה לה בפתחו של אברהם אבינו מקום שכל עינים צופות לראותו: ראה מאור ושמש פרשת וישב. וז"ל: ויגד לתמר לאמר וגו' ותשב בפתח עינים. במדרש (סוטה י א) בפתחו של אברהם אבינו, שכל העינים מצפים לראותו. ויש להבין, שלא מצינו זאת שמצפים לראות פתחו של אברהם אבינו.

אמנם נראה לבאר, דהנה נמצא במדרש (ב"ר פה יב) על פסוק צדקה ממני שיצא בת קול 'ממני ומאתי יצאו הדברים' רצה לומר, שמן השמים סייעוהו לאותה המעשה, שיצא מלכות בית דוד ונשמת משיח שיתגלה במהרה, על כן נתעורר יהודה קדוש עליון לדבר זה. והנה, גם לתמר נתגלה סוד זה, והיא גם היא נתכוונה לדבר זה לעשות יחודים קדושים להוריד נשמת משיח ממקום חצבה ושרשה בעולמות העליונים. והנה נמצא בגמרא (פסחים נד א) ובמדרש (ב"ר א ד) ששה דברים קודמים לעולם, ומהם הוא תשובה ונשמת משיח. נמצא אנו למדים, ששניהם הם ממקום ומשורש אחד. והנה, תשובה היא מדריגת בינה - אימא עילאה, אשר אור הפנימי הוא שם של ס"ג, ולבושה הוא שם של אהי"ה במלוי יודי"ן - עולה קס"א, ונתכוין לעשות היחודים הקדושים, לזוג האורות על ידי דעת המזוג המדות, להוריד נשמת משיח.

ולזה מרמזים הפסוקים ותסר בגדי אלמנותה מעליה ותכס בצעיף ותתעלף ראשי תיבות עולה ס"ג. בצעיף תרגם אונקלוס 'בעיפא', עיפא עולה קס"א, רצה לומר ותכס לשון מלבוש, שהלבישה את עצמה במספר קס"א - מילוי שם אהיה. גם בצעיף ותתעלף ותשב בפתח עינים אשר על דרך, הראשי תיבות עולים קס"א. על דרך תמנתה ראשי תיבות דעת, נתכוונה לכוונה הנזכרת לעיל לעולם הבינה, להוריד משם נשמת משיח. והנה, אצל אברהם מצינו שמסר את נפשו להציל את לוט כשרדף אחר הארבעה מלכים, ולכאורה אינו מובן שימסור את נפשו עבור לוט, הלא ידע דרכו כי נסע מקדם ודרשו חז"ל (ב"ר לח ז) שהסיע את עצמו מקדמונו של עולם. אמנם, באמת היה מחמת שראה ברוח הקודש שיתנוצץ ממנו נשמת דוד ומשיח. על כן אמר המדרש שפיר, שישבה בפתחו של אברהם אבינו רצה לומר, שעשתה כמו שעשה אברהם אבינו, שמסר נפשו להוריד נשמת משיח בעולם, שכל העינים מצפים לראותו שיתגלה במהרה בימינו, אמן.

ויטע אשל בבאר שבע אמר ריש לקיש מלמד שעשה פרדס ונטע בו כל מיני מגדים רבי יהודה ורבי נחמיה חד אמר פרדס וחד אמר פונדק בשלמא למ"ד פרדס היינו דכתיב ויטע אלא למ"ד פונדק מאי ויטע כדכתיב ויטע אהלי אפדנו וגו' ויקרא שם בשם ה' אל עולם אמר ריש לקיש אל תיקרי ויקרא אלא ויקריא מלמד שהקריא אברהם אבינו לשמו של הקב"ה בפה כל עובר ושב כיצד לאחר שאכלו ושתו עמדו

לברכו אמר להם וכי משלי אכלתם משל אלהי עולם אכלתם הודו ושבחו וברכו למי שאמר והיה העולם. (גמ' י, א)

ויטע אשל בבאר שבע... חד אמר פרדס וחד אמר פונדק: ראה תורת שמואל תרכ"ז ע' קמד. וז"ל: והבריח התיכון בתוך הקרשים מבריח מן הקצה אל הקצה, הנה איתא במד"ר שהבריח התיכון הי' מהאשל שנטע אברהם אבינו בבאר שבע, דכתיב ויסע ישראל וכל אשר לו ויבא בארה שבע (ויגש מ"ו א'), ואיתא ברבות ויגש פ' צ"ד להיכן הלך, א"ר נחמן לקוץ ארזי' שנטע אברהם זקנו בבאר שבע, המד"א ויטע אשל (וירא ד"א ל"ג), וכן הוא ברבות שה"ש בפסוק עד שהמלך במסיבו, והבריח התיכון הי' מהאשל כו', והוכיחו ג"כ במד"ר הנ"ל מפסוק וכל אשר נמצא אתו עצי שטים, מצא לא נאמר אלא נמצא, מלמד שהיו מוצנעי' מימות יעקב אבינו. ולכאו' אינו מובן שהרי היו רד"ו שנה במצרים וא"כ איך היו מתקיימים עד זמן זה.

אך הנה מתחלה י"ל מ"ש ויטע אשל בבאר שבע, ואיתא בזה פלוגתא בגמ' סוטה דף יו"ד סע"א, ח"א אשל זה פונדק, וח"א אשל זה פרדס, וכ"ה במד"ר ג"כ וירא ס"פ נ"ד, ופריך בגמ', בשלמא למ"ד פרדס, היינו דכתיב ויטע אשל, אלא למ"ד פונדק מאי ויטע, ומשני הגמ' שגם בפונדק שייך ל' ויטע, וכמ"ש ויטע אהלו אפדנו. ולהבין ענין הנטיעה שעשה אברהם ע"י הפונדק, היינו שע"י שהאכיל והשקה כל העוברי' ושבים, וא"ל ברכו למי שאכלתם משלו עי"ז המשיך בחי' נטיעה למעלה, דהנה כתיב כי האדם עץ השדה, והנה בחי' אדם זהו מ"ש ועל הכסא דמות כמראה אדם, והאדם זה הוא עץ השדה כי שדה הוא כמ"ש ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה' (שהוא בחי' מל') והאדם הוא עץ השדה, שהוא בחי' אילנא דחיי עץ החיים עץ פרי (בחי' ז"א), והנה אברהם עי"ז שהאכיל והשקה למטה לכולם עי"ז ויטע אשל שהמשיך עי"ז בחי' האדם עץ השדה והיינו שהמשיך בחי' עץ החיים.

וזהו מ"ש בזהר פ' וירא דק"ב ע"ב וז"ל, ת"ח כד חב אדם בעה"ד טו"ר חב דכתי' ומעץ הדעת כו', ואיהו ב"י חב וגרם מותא לעלמא, מה כתי' ועתה פן ישלח ידו ולקח גם מעה"ח וגו', וכד אתא אברהם באילנא אחרא אתקין עלמא, דהוא אילנא דחיי, ואודי מהימנותא לכל בני עלמא עכ"ל, והיינו שהאשל הי' תיקון עץ הדעת טו"ר, לפי שהוא המשכה מבחי' עץ החיים כו', לכן הוא תיקון על בחי' עה"ד. וזהו מ"ש ויטע אשל שעשה למעלה בחי' נטיעה זו דכי האדם עץ השדה. והנה במד"ר שם אמרו לפי ב' הדיעות דפונדק ופרדס, שאשל הוא ג"כ לשון שאל, שאל מה תשאל, והיינו שאמר לכאו"א שאל מה מבוקשך ומילא חסרון של כאו"א.

ולהבין כ"ז, יש להבין מקודם פי' הא' שאשל הוא פונדק, ולהבין זה למעלה, הנה ארז"ל רעייתי פרנסתי, ישראל מפרנסין לאביהם שבשמים. ולכאורה אינו מובן זה איך שייך לומר ישראל מפרנסין לאביהם שבשמים, אך הענין הוא דהנה ארז"ל (ברכות ד"ו) ריב"ל אומר תפלות כנגד תמידים תקנום, והנה אנו רואים שענין הקרבת הקרבן הוא שע"ז היו מעוררים למעלה את המרכבה העליונה, דהנה הקרבן עצמו הי' מבחי' פני שור, כי שרש נפש הבהמה הוא מבחי' פני שור שבמרכבה, והאש שלמעלה שהי' יורד בדמות ארי' הוא בחי' פני ארי' שבמרכבה דאכיל קורבנין, שהוא בחי' לאכללא שמאלא בימינא ע' בלק"ת בד"ה וארי' כבקר, ובזח"א בהקדמה ד"ו ע"ב, והאדם המקריב את הקרבן הוא מבחי' פני אדם שבמרכבה, ואם היו

מקריבין קרבן עוף שרשו מבחי' פני נשר כו', נמצא שבהקרכת הקרבן הי' מתעורר למעלה כל המרכבה העליונה. וזהו מ"ש בזהר פ' פנחס דרמ"א ע"א ואתהניין מיסודא ועיקרא דילהון.

ולכאו' אינו מובן זה כלל, מה אתהניין כ"כ עי"ז שמקריבין נפש הבהמה ועולה לשרשו, כיון ששרש הבהמה נמשך מבחי' המרכבה, וגם זה ע"י ריבוי רבבות מדרגות השתלשלות עד שנמשך נפש הבהמה, והוא ע"ד שארז"ל אין לך עשב מלמטה שאין לו מזל מלמעלה המכה בו ואומר לו גדל, שבודאי אין ערך העשב לגבי המזל המכה בו, רק שע"י רבוי השתלשלו' נמשך מבחי' המזל שיצמח העשב הגשמי. וכמו"כ אין ערך נפש הבהמה גשמי' לגבי בחי' פני שור שבמרכבה, רק שע"י רבוא רבבות מדרגות נמשך ונשתלשל נפש הבהמה מבחי' פני שור, וע' בד"ה אם כסף תלוה (ך"ז), וא"כ מהו ענין ואתהניין שאמרו בזהר מהו ההנאה כ"כ מהעלאת נפש הבהמה לשרשו כו'.

אך הענין הוא דהנה מה שנפש הבהמה נשתלשל מבחי' פני שור זהו רק הנפש שלה שנמשך ע"י רבוי השתלשלות שיהי' מחי' את הבהמה ג"כ, משא"כ גוף הבהמה גשמי' א"א להיות נמשך ע"י השתלשלות, כי גם ע"י כמה רבוא רבבות השתל' מדרגות א"א להיות נמשך שיתהווה גוף הבהמה גשמי', כי מרוחני' א"א להיות נמשך גשמי' כו', ומה שנתהווה גוף הבהמה גשמי' זהו ע"י בחי' סוכ"ע שהוא כל יכול, ע' בד"ה ביום השמע"צ סוכב וממלא שלא נדפס, ורק נפש הבהמה נמשך בבחי' השתלשלו' מבחי' פני שור שבמרכבה, ולכך ע"י הקרבן שמקריבין הבהמה ע"ג המזבח, כשמתעלה הבהמה למעלה לשרשה, עי"ז נעשה למעלה עלי' גם לבחי' פני שור כו' שהוא שרש שרשה כו', לפי שיש בכח הבהמה המשכה מבחי' סוכ"ע שהוא גוף הבהמה המתהווה מבחי' סוכ"ע דוקא. ועוד לפי שכשנמצא הבהמה למטה זהו ע"י נפילה ושבירה שהוא מבחי' עולם התהו, שהיו שם ריבוי האורות ונפלו בשבירה, ונמצא שכשנתעלה נפש הבהמה למעלה עי"ז נעשה הנאה גם לשרש שרשה, בחי' פני שור שבמרכבה, לפי ששרשה מעולם התהו שהי' שם ריבוי אורות.

וזהו ע"ד כמו שאנו רואים שהאדם מקבל חיות מהמאכל אף שהאדם הוא למעלה במדרגה מבחי' המאכל, שהמאכל הוא צומח, והאדם הוא מדבר, ואעפ"כ הוא מקבל חיות דוקא מהמאכל, והיינו לפי שיש בהמאכל ניצוץ אלקי גבוה מבחי' ניצוץ האדם, וע"כ הוא מחי' את האדם, וכמ"ש כי לא על הלחם לבדו יחי' האדם כי על כל מוצא פי הוי' יחי' האדם, דהיינו מוצא פי הוי' שבמאכל, שהוא בחי' מאמר תדשא האדן דשא, והגם שבהאדם יש ג"כ מוצא פי הוי' הוא מאמר נעשה אדם כו', אך לפי שהמוצא פי הוי' שבלחם הוא למעלה מבחי' מוצא פי הוי' שבאדם, לפי שהמאכל הוא מה שנפל בשבירה, וע"כ שרשו מעולם התהו שקדם לתיקון, וע"כ יש בכח המאכל להחיות את האדם.

וכך לפי ששרש נפש הבהמה הוא ממה שנפל בשבירה, ושרשה מעולם התהו שקדם לתיקון, לכן הקרכת הבהמה שמתעלה לשרשה היא נעשית בחי' מאכל לשרשה בחי' המרכבה, וכמו המאכל שמחי' את האדם, כמו"כ הקרכת הבהמה היא בחי' לחם להמרכבה עליונה, שז"ע לחמי לאשי הם השרפי' בחי' המרכבה העליונה, ע' בד"ה אם כסף (ך"ז), ומה גם שהתהוות גוף הבהמה גשמי' הוא מבחי' סוכ"ע כל יכול, וכמ"ש באגה"ק סד"ה איהו וחייהי שדקדק לשון הזהר, ואתהניין מיסודא ועיקרא דילהון, ופי' הטעם, מפני שהוא בחי' אור חוזר מלמטלמ"ע מתחתית העשי', שמתגלית שם ביתר שאת מבחי' סוכ"ע ומסיום הקו כו', וע"כ

ע"ז שמקריבין הבהמה גשמי' ע"ג המזבח, ע"ז אתהניין מעיקרא ושרשא דילהון, (ופי' מעיקרא ושרשא דילהון, כי חיות המרכבה הם ג"כ מבחי' התהו, והיינו ממה שנתברר מבחי' התהו כמ"ש במ"א, ולכן הם בחי' בהמות וחיות כו' כמ"ש במ"א), וע"ז נעשה והחיות נושאות את הכסא, דהיינו האדם שעל הכסא לבחי' עצמות אוא"ס שלא אדם הוא כו'.

והנה עכשיו תפלות כנגד תמידין תקנו, א"כ יש בתפלה ג"כ בחי' העלאת המרכבה, והענין הוא דהנה תפלה הוא כדי להפוך ולהעלות את נה"ב כמו שהיו מעלין הבהמה ע"ג המזבח, כמו"כ העבודה הוא להעלות את נה"ב ג"כ, ששרש נה"ב הוא ג"כ מבחי' פני שור שבמרכבה רק שהוא מבחי' פני אדם שבפני שור, וארי' דאכיל קרבנין זהו אהבה הבאה מלמעלה, כי אריה הוא אור י"ה דהיינו אהבה הבאה מלמעלה, ובחי' פני אדם זהו"ע בחי' דעת שמעמיק דעת בהתבוננות גדולת אוא"ס ב"ה כי אדם הוא מבחי' דעת, ובחי' נשר זהו"ע התעוררות רחמים שמעורר רחמים רבים על נה"א, שז"ע מה שאנו אומרים ברחמיך הרבים רחם עלינו, וכן אבינו אב הרחמן המרחם כו', וכדומה וכמ"ש כנשר יעיר קנו כו', ונמצא שיש בבחי' תפלה ג"כ בחי' מרכבה עליונה.

והנה ענין בחי' הדעת שזהו כנגד בחי' פני אדם כנ"ל זהו"ע התבוננות שבק"ש שמע ישראל הוי' אלקינו הוי' אחד, אחד פי' בזהר אנת הוא חד ולא בחושבן, ופי' ולא בחושבן היינו שאין ערוך אליו כלל, כי חשבון הוא בחי' ערך, כמו למשל א' לגבי אלף הוא ערך אחד כמו אלף לגבי אלף פעמים אלף, אפי' א' לגבי אלף אלפי אלפים הוא ג"כ ערך, ואפי' טפה בים אוקיינוס נק' ג"כ ערך, לפי שיכולים לשער כמה טפות יש בים, כמו שאמר ר"י יכולני לשער כמה טפות יש בים, וע"כ כיון שהוא בגדר חשבון הוא בבחי' ערך, משא"כ עצמות אוא"ס הוא אנת הוא חד ולא בחושבן, שאינו בבחי' ערך כלל, כי זה מה שהוא בגדר חשבון וערך זהו רק בבחי' השתל' לבד, כמו עד"מ נפש הבהמה שנשתלשלה מבחי' פני שור שבמרכבה אף שהוא ריחוק הערך מאד כנ"ל, מ"מ הוא בבחי' ערך, לפי שעכ"פ נשתלשל מבחי' פני שור נפש הבהמה, וכן אפי' אצי' לגבי בריאה, אף שהם רחוקים מאד לפי שאצי' הוא בבחי' איהו וחיוהי חד, איהו וגרמוהי חד, מ"מ הם בבחי' ערך, לפי שמחכ' דאצי' אף שהיא בחי' חכים ולא בחכ' ידיעא, וחכ' דבריאה הוא בבחי' חכמה ידיעא, מ"מ מבחי' חכ' דאצי' נתהוה חכ' דבריאה, וע"כ הוא בבחי' ערך, משא"כ עצמות אוא"ס, אין ערוך אליו כלל, וכמ"ש אין ערוך אליך כי מי בשחק יערוך לה'.

(וע' בת"א בד"ה פתח אלי', מבאר היטב ההפרש בין התהוות חכ' דבריאה מחכ' דאצי', ובין התהוות חכ' דאצי' מבחי' הכתר, וע"ש בדף ק"ד ע"ג וז"ל, שחכ' דאצי' היא במהותה ועצמותה בפו"מ המתלבשת בבחי' הפרסא וגורמת התהוות חכ' דבריאה כו', הרי חכ' דבריאה אע"פ שהיא אור חדש, מ"מ כבר יש לה איזהו ערך ויחוס עם חכ' דאצי', משא"כ בחי' צמצום אוא"ס, להיות אצי' היינו התעלמות האור והעדרו עד שאינו עולה בשם כלל כנ"ל, ולכן נק' חד ולא בחושבן עכ"ל, ולכן) אפי' אצי' אין ערוך אליו כלל, כי אצי' הוא רק הפרשת הארה בעלמא וכמ"ש במשה ויאצל מן הרוח אשר עליו על ע' זקנים, שהוא רק הפרשת הארה כו', וע"כ אין ערוך אליו כלל יותר משאין ערך טפה בים אוקיינוס.

והנה כשמעמיק דעת בזה, ע"ז נעשה לו צמאון ותשוקה לעצמות אוא"ס, ולא יחפוץ בשום דבר כיון שהכל הם אין ערוך לך כלל, ואפי' לא כטפה א' לבד ג"כ, וכמ"ש מי לי בשמים ועמך

לא חפצתי בארץ, שלא יהי' לו שום חפץ ורצון, לא בג"ע התחתון ולא בג"ע העליון, שז"ע שמים וארץ, כ"א לו לבדו. והנה חפץ הוא בחי' פנימי' הרצון, כי רצון הוא רק חיצוני' לבד, וכמשארז"ל כופין אותו עד שיאמר רוצה אני, שאף שהוא ע"י כפי' נק' רצון כו', משא"כ חפץ הוא בחי' רצון פנימי בבחי' אהבה וחשק וכמ"ש רק באבותיך חשק ה'. וזהו שאנו מאריכין ואומרים אמת ויציב ונכון וקיים כו' ונחמד ונעים כו', והיינו כדי שיגדל ויתאמת האהבה לה' בבחי' פנימי' הרצון והחשק כו'. והנה עי"ז גם נה"ב נכלל ג"כ באש אהבה זו, ונכלל לה' בבחי' אהבה בכל לבבך בשני יצריך, שמצד אריכות ההתבוננות גם הנה"ב יסכים לזה ג"כ כו', וזהו"ע המרכבה שבתפלה כו'.

וזהו מ"ש רכב אלקי' רבותיים אלפי שנאן, שנאן הוא בחי' שור נשר ארי' אדם (כי נו"ן פשוטה הוא בחי' אדם כמ"ש בזהר בראשית די"ח סע"ב, נו"ן פשוטה, נו"ן דא איהו אדם, פשיטו דאתכליל כחדא ברזא דכר ונוקבא, וכ"ה בזהר פ' עקב דרע"ד א', ובזהר פ' בהעלותך דקנ"ח ע"א נו"ן פשוטה כללא דדכר ונוקבא), וזהו מ"ש והניף את קרבנו לפני הוי', שהעלאת הקרבן מגיע לפני הוי' לעצמותו ומהותו כו', וע"י העלאה זו נמשך אח"כ המשכה בשם הוי', שז"ע מ"ש ריח ניחוח להוי', ריח הוא בחי' העלאה ועי"ז ניחוח להוי', המשכה בבחי' שם הוי'. וזהו ג"כ מ"ש רז"ל (זבחים פ"ה) העולה קדש קדשים, לפי שעולה למעלה בבחי' עצמות אוא"ס ממש. וזהו שארז"ל רעייתי פרנסתי ישראל מפרנסין לאביהם שבשמים, והיינו כי שמים הוא בחי' אש ומים, בחי' מדות, ואביהם שבשמים הוא בחי' חכמה, כי חכ' נק' אבא שרש כל האצי', וישראל ממשיכי' בבחי' חכ' ומדות, וז"ע ויטע אשל כי האדם עץ השדה.

והנה בתורה יש ג"כ בחי' זו וכמשארז"ל (מנחות דק"י ע"א) אמר ר' לקיש, מאי דכתיב זאת התורה לעולה כו' (צו ז' ל"ב), כל העוסק בתורת עולה כאלו הקריב עולה, והיינו לפי שתורה נק' ג"כ אדם וכמ"ש זאת התורה אדם, וזהו"ע רמ"ח מ"ע שהוא רמ"ח אברין דמלכא, בחי' אדם, וע"י התורה נמשך המשכה זו ג"כ, כי ישראל מתקשראן באורייתא ואורייתא בקודב"ה, והיינו לפי שכדי שיומשך המשכה מאוא"ס, ויוכלו לקבל, הוצרך להיות נמשך בבחי' כמראה אדם כדי שיוכל לקבל, וע"כ נמשך המשכה זו בבחי' תורה שנק' אדם כו', וזהו שהתורה נק' לחם, וכמ"ש לכו לחמו בלחמי, דהיינו שמחבר אוא"ס עם נש"י, כמו שהלחם מחבר הנשמה עם הגוף, כמו"כ התורה מחבר אוא"ס עם נש"י, וישראל מתקשראן באורייתא, ואורייתא בקודב"ה.

וזהו ויטע אשל, שע"י אכילה ושתיה שהאכיל והשקה אברהם למטה, עי"ז ויטע אשל, שהמשיך בבחי' כמראה אדם כי האדם עץ השדה. והנה האשל זה בעבודה ישנו ג"כ בק"ש, דהנה בק"ש עם ג' תיבות ה' אלקיכם אמת יש רמ"ח תיבין, שהוא בחי' רמ"ח אברין של אדם העליון שעל הכסא, ולבד הג' תיבות הנ"ל, יש רמ"ה תיבות, וז"ע אשל ברמ"ה. וגם י"ל שג' פרשיות דק"ש הם כנגד בחי' ראש גוף ורגל שישנם באדם כו', והנה בק"ש יש שבעה ברכות וכמ"ש שבע ביום הללתיך, שהו"ע שבע ברכות דק"ש, בשחר מברך שתים לפנייה ואחת לאחריה, ובערב מברך שתים לפנייה ושתים לאחריה, וזהו ענין באר שבע כו', ששם נטע את האשל, ונמצא שהאשל יש ג"כ בק"ש כו'. ומעתה צ"ל מ"ש במד"ר שאשל הוא ל' שאל, והענין הוא דהנה כתיב, כי שאל נא לימים ראשונים, והנה ימים ראשונים הוא בחי' ששת ימי בראשית שנקראים ימים ראשונים, וכמ"ש וערבה לה' מנחת יהודה וירושלים כימי עולם

וכשנים קדמוניות, והיינו לפי שששת ימי בראשית נמשכים מבחי' חכמה, וכמ"ש בראשית ברא, ות"י בחוכמתא ברא.

וביאור הענין יובן ע"פ מה שארז"ל במד"ר, כל תולדת שבמקרא חסר חוץ מאלה תולדות השמים והארץ ואלה תולדות פרץ, והיינו שעולם על מלואו נברא, דהיינו שמתחלה הי' מאיר גילוי אוא"ס, וכמשארז"ל עיקר שכינה בתחתונים היתה, וז"ע אור שבעת הימים, וזהו משארז"ל אור שנברא ביום ראשון הי' אדם מביט בו מסוף העולם ועד סופו, רק אח"כ ע"י חטא עה"ד נחסר כו', אך אלה תולדות פרץ הוא ג"כ מלא, לפי שתולדות פרץ קאי על לע"ל, שאז יאיר ג"כ גילוי אוא"ס כמו בששת ימי בראשית, וכמ"ש והי' אור הלבנה כאור החמה כו', ואור החמה יהי' שבעתיים כאור שבעת הימים, ולכך הוא מלא, וע"כ נקראים ששת ימי בראשית ימים ראשונים ימי קדם לפי שאז הי' מאיר גילוי אלקות בעולם.

ועפ"ז יובן מה שהי' ברה"ע בששה ימים, דלכאו' אינו מובן למה נבה"ע בששת ימים, ואף שהי' צריך שיהי' נברא בעשרה מאמרות וכמו שארז"ל באבות פ"ה, והלא במאמר אחד יכול להבראות, אלא כדי להפרע כו' וליתן שכר טוב כו', אעפ"כ הי' יכול לברוא העולם בע"מ ביום אחד, ולמה הי' צריך שיהי' נברא בששת ימים דוקא, והענין הוא דלכך נברא בששת ימים כדי שיהי' אח"כ בחי' שבת, שאם לא הי' נברא בששת ימים, לא הי' מדרגת השבת, שהו"ע כי בו שבת, ע' בד"ה זכור את יום השבת לקדשו (ך"ז), וכדי שיהי' בחי' השבת ע"כ נברא בששת ימים כו'. ועוד י"ל דלכך נברא בששת ימים, דהנה עולם הוא בחי' מקום, והנה מקום כולל ששה קצוות, מעלה ומטה מזרח ומערב צפון ודרום, והנה שרש הו"ק אלו הוא מבחי' ששה קצוות עליונים, בחי' ששה מדות כו' לך ה' הגדולה והגבורה, וע"כ נברא בששת ימים לפי שבכל יום הי' מאיר מדה אחת שבה נברא כו'.

והנה בתחלה היו מאירים הששה מדות בגילוי, וז"ע תולדות מלא, כי העולם על מלואו נברא, ואח"כ ע"י חטא עה"ד נעשה תולדת חסר וי"ו, שאינם מאירים הששה מדות בגילוי, ונעשו ששת ימי החול בחי' חולין, והעבודה היא להמשיך מבחי' ימים ראשונים בגילוי שיהי' מאיר הששה מדות בגילוי גם למטה. וזהו משארז"ל כד אמליכתי למעלה ולמטה ולד' רוחות תו לא צריכת, שצריך להמשיך למטה גם בבחי' ז' רקיעים וארץ גשמי, שיהי' ג"כ בבחי' אחד בבחי' ביטול לאלקו', וכמ"ש הנה מקום אתי, שהמקום הוא בטל בתכלית לאלקות, וכמשארז"ל הוא מקומו של עולם ואין העולם מקומו, שהמקום הוא בטל לאלקות, והיינו לפי שמאיר המדות בגילוי גם למטה.

והנה המדות הם למעלה בבחי' ביטול ממש וכמ"ש לך הוי' הגדולה והגבורה, שהם בבחי' ביטול, וע"כ כשנמשכים המדות למטה בבחי' גילוי, ע"כ נעשה גם למטה בבחי' מקום גשמי בחי' ביטול, ונעשו חולין על טהרת הקדש, וכמו שמצינו שר' יוחנן בן גודגדא הי' אוכל על טהרת הקדש כל ימיו, דהיינו שהחולין נעשו ג"כ בחי' קדש, לפי שהמשיך בהם ע"י זהירותו מבחי' קדש, ע"כ נעשו ג"כ החולין על טהרת הקדש. וזהו מ"ש כי שאל נא לימים ראשונים שצריך להמשיך מבחי' ימים ראשונים שיאירו למטה כמו קודם החטא כו'. וזהו מ"ש באברהם ויטע אשל, כי אברהם התחיל להאיר כמ"ש רז"ל ע"פ מי העיר ממזרח, ואשל הוא שאל, דהיינו שאברהם ע"י שהאכיל והשקה לבריות, עי"ז המשיך מבחי' שאל נא לימים ראשונים, דהיינו שהמשיך מבחי' ימים ראשונים שהיו מאירים בשי"ב.

אך הנה כתיב כי שאל נא לימים ראשונים כו', הנהי' כדבר הגדול הזה או הנשמע כמוהו השמע עם קול אלקי' חיים מדבר מתוך האש כמונו ויחי, נמצא שמשמע מזה שמ"ת גבוה הרבה מבחי' ימים ראשונים, והיינו לפי שהתורה שרשה למעלה מבחי' מדות, וכמ"ש ואהי' אצלו שעשועים יום יום, שהתורה קדמה לעולם אלפים שנה, כי עולם הוא מבחי' מדות ימים ראשונים וכמ"ש כי אמרתי עולם חסד יבנה, ע' בד"ה אם כסף, משא"כ התורה קדמה לעולם, דהיינו שהתורה נמשכה מבחי' חו"ב, וכמ"ש אאלפך חכ' אאלפך בינה, כי אורייתא מח"ע נפקת, והיינו לפי שבמ"ת הוצרך להיות שיהי' נמשך ממקום גבוה מאד, לפי שכדי שע"י מצות גשמי' [יהיו] יכולים להמשיך למטה גילוי אלקות, הוצרך להיות נמשך ממקום גבוה שלמעלה מסדר ההשתל', כי מה שאברהם המשיך מבחי' ימים ראשונים, זהו ע"י שהי' בחי' מרכבה לאלקו', והי' בטל בתכלית הביטול לאלקו', ואף שהמשיך ע"י צדקה וגמ"ח שעשה, מ"מ עיקר ההמשכה הי' ע"י כוונתו והביטול שלו, כי קיים אברהם אבינו את כל התורה כולה עד שלא ניתנה, אך כ"ז ברוחני' ע"י עובדות ולא ע"י מצות גשמי', וע"כ ההמשכה והגילוי שהמשיך זהו רק למעלה שהמשיך למעלה בחי' תוס' אורות.

וזהו ויטע אשל בבאר שבע, באר הוא בחי' מל', שהוא מקור לז' היכלות דבריאה, או י"ל דלכך נק' המל' באר שבע לפי שהמל' מקבל מבחי' שבע ז' מדות. אך כדי שיומשך למטה דוקא זהו ע"י מצות גשמי', וכדי שיומשך ע"י מצוה גשמי' הוצרך להיות נמשך ממקום גבוה שלמעלה מגדר השתל' מבחי' אנכי כו'. וזהו ע' שיעקב נטל את האשל ועשה ממנו בריח התיכון, דהיינו מה שהמשיך אברהם רק מבחי' שאל נא לימים ראשונים, ויעקב נטלו עמו למצרים, וישראל עשו ממנו בריח התיכון המבריא מן הקצה אל הקצה, דהיינו מקצה העליון דכתר עד קצה התחתון שנמשך למטה ג"כ, כי זהו ע"י מצוה מעשיות, ששרש המשכה זו היא מבחי' אנכי שגבוה מאד נעלה מבחי' ימים ראשונים, ולכן יכול להיות נמשך למטה יותר, וזהו כדוגמא ששבת בראשית הוא למעלה מבחי' שי"ב שהיו מאירים בשעת בריאת העולם, וכך התורה היא למעלה מבחי' ימים ראשונים, ולכך התורה ניתנה בשבת דוקא כמארז"ל דכ"ע בשבת ניתנה תורה כו'.

אך הנה כ"ז הי' לפי שיעקב נטל את הארזים למצרים, והיינו שע"י מצרים דוקא שהוא בחי' מצרים וגבולים, ובעבודה הוא בחי' מיצר וגבול של נה"ב, ואעפ"כ נעשה אח"כ יצ"מ דהיינו לברר ולהפוך את נה"ב בבחי' אתכפיא ואתהפכא מחשוכא לנהורא, עי"ז נעשה אח"כ בריח התיכון בתוך הקרשים המבריא מן הקצה אל הקצה שיומשך למטה ג"כ בחי' גילוי אלקות שלמעלה אפי' מבחי' ימים ראשונים כנ"ל.

ויטע אשל בבאר שבע... חד אמר פרדס וחד אמר פונדק: ראה ספר המאמרים תרפ"ו ע' פא. וז"ל: כתיב ויטע אשל בבאר שבע ויקרא שם בשם הוי' אל עולם, דמקודם הי' הקב"ה נקרא רק אלקי השמים, ואברהם פרסם אלקותו ית' בעולם שנק' אלקי השמים והארץ. וזהו שארז"ל (סוטה י' א') א"ת ויקרא אלא ויקריא, מלמד שהקריא אברהם אבינו לשמו של הקב"ה בפי כל עובר ושב, וזהו אל עולם. דהנה עולם הוא ל' נצחיות, והיינו דעבודתו של אברהם הי' להראות דבזמן ומקום, הנה מאיר בהם הלמעלה מזמן ומקום, דזמן ומקום הוא טבע, ועבודתו של אאע"ה הי' להראות כי הטבע הוא אלקו', והוא ע"י ויטע אשל בבאר שבע, דפי' אשל, הנה ח"א פונדק, וח"א פרדס, דשניהם הוא בשביל להכיר אלקותו ית' בעולם, אלא שהם ב' מיני

עבודה, והיינו שמ"ד פונדק, הוא שהאכיל והשקה לכל האורחים, ואמר להם ברכו למי שאכלתם משלו, סבורים אתם שמשלי אכלתם, משל מי אמר והי' העולם אכלתם, ועי"ז הרגיל שם שמים בפי כל, וזהו פונדק שהוא ענין האכסניא, וכמו עד"מ בגשמיות הנה האכסניא הוא מקום אשר שם מתקבצים ריבוי אנשים מכל עבר ופנה, כן אברהם התחיל להאיר, דעד אברהם הי' העולם מתנהג באפלה, שלא הי' מקום קבוע אשר שם יתקבצו לדרוש את האלקים בריש גלי ובפרסום, ואברהם נטע אשל פונדק, מקום גלוי אשר יבאו לדרוש את אלקי השמים והארץ.

ובזה גופא שעשה מקום קבוע אשר שם יתקבצו כל החפץ לדרוש את ה', הנה בזה גופא פרסם אלקותו ית' בעולם, דזהו היתרון מעלה שיש בקביעות מקום לתורה ברבים בבתי כנסיות ובבתי מדרשות. הנה לבד זאת אשר לימוד התורה ברבים הרי קנאת סופרים תרבה חכמה, וכמו שנראה במוחש, הנה עוד זאת ע"י הקביעות מקום לתורה ברבים, מתפרסם הענין יותר, ומתרבים הלומדים, דעצם קביעות המקום, והיינו מה שידוע ומפורסם אשר מקום פלוני ופלוני הוקבע ללימוד ברבים, הנה זה גופא מפרסם את הדבר, וזהו ויטע אשל דעשה פונדק, שעשה מקום קבוע אשר יבם דורשים את האלקים, והאכיל והשקה לכל עובר ושב, ואמר להם ברכו למי שאכלתם משלו כו', שאמר להם דאפי' אם אין אתם ראויים להבין ענין אלקותו ית' בהשגה גמורה, רק ברכו כו' בעבודה דקבעו"ש מפני האמונה, והסבירם באופן שהן יוכלו להבין כללו' הענין.

וזהו סבורים אתם שמשלי אכלתם, אין הענין כן, דאיש אין בארץ שהוא יברא איזה דבר ויהי' שלו, כי לה' הארץ ומלוואה והכל שלו הוא. וזהו שאאע"ה הוא ראש למאמינים, דפתח הצנור דאמונה, דעד אברהם הי' העולם מתנהג באפלה, ואין הכוונה שלא ידעו מענין האלקו' כלל, אלא שהיו מאמיני הבל, וכל ידיעתם והשגתם בעניני אלקו' היו בהגשמה גמורה, ולזה קראו השגה. אבל אברהם התחיל להאיר ולהודיעם כי ההשגה באלקו' היא השגה רוחנית, מה שאין הפה יכול לדבר והמוח להשכיל ונתפס רק ברעותא דלבא שלמעלה מהשגה, והיינו באמונה פשוטה, והעיקר הוא העבודה בקבעו"ש, ובזה פתח הצנור דאמונה פשוטה, ועי"ז התפרסם אלקותו ית' בעולם.

וח"א פרדס, דפרדס ר"ת פשט רמז דרוש סוד, והיינו שביאר להם עניני האמונה בדרכים ואופנים שונים לכאו"א לפי מעלתו בידיעה והשגה, וזהו ויטע אשל בכאר שבע ויקרא שם בשם ה' אל עולם, דאאע"ה קבע בעולם, דעולם הוא ל' נצחי', והיינו שקבע ב' עבודות אלו, הא' העבודה בקבעו"ש באמונה פשוטה, והב' שהוא ההשגה וההתבוננות באלקו' בידיעה והשגה, ע"מ להביא השגה זו לידי עבודה בפועל ממש בקיום התו"מ. וזהו אשל ר"ת אכילה שתי' לוי', דאכו"ש הם פנימי', דכשהאדם אוכל ושותה ה"ה מחזקים גופו ובשרו ממש, משא"כ ענין הלוי' שהוא מקיף בלבד, ולכן הוא שמירה, (וכמו שפרש"י דברים כ"א ז') דכל שמירה הוא מצד המקיף דוקא. וזהו אשל אכילה שתי' לוי' שהם פנימי' ומקיפים, דבעבודה הו"ע תומ"צ, דתורה הוא פנימי, שזהו חכמתו ית', וכמו עד"מ בהאדם למטה, הרי החכמה הוא אור פנימי שיש לו כלי מוגבלה, והמצות הם בחי' מקיף, שהם רצונו ית', דהרצון הוא אור מקיף, וכמו עד"מ בהאדם למטה, הרי הרצון אין לו כלי פרטי', כמו"כ המצות הם רצונו ית' שלמע' מטעם והשגה, דתו' הוא ידיעה והשגה ולכן עיקר מצותה של תורה, והיינו דלימוד התורה ג"כ בכלל המצות, הרי שיעור מצוה זו הוא מצות ידיעת התורה, והיינו שהדבר ההלכה

שהוא לומד יבינה היטב על בורי', ויוכל לדבר בה כאדם הבקי בהענין שהוא מדבר, וכך הוא גם בלימוד פנימי' התו', הרי עיקר ענינו של הלימוד הוא הידיעה וההשגה, משא"כ ענין המצות, הרי עיקר מצותן הוא הקיום בפו"מ, בלי שום ידיעת טעמי המצות, ואדרבא דא"א לעמוד על טעמם של המצות, וכמו שאמר שלמה, אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני, וכ"ה בכל המצות, דכתיב אורח חיים פן תפלו נעו מעגלותי' לא תדע, וארז"ל אל תהי יושב ושוקל במצותי' ש"ת, אלא קלה שבקלות וחמורה שבחמורות כולם שוים, להיות שהעיקר הוא הקיום בפו"מ, וזהו ויטע אשל שהם תומ"צ, ועי"ז ויקרא שם בשם הוי', שפרסם אלקותו ית' בעולם, וזהו אל עולם, דגם בעולם דענין העולם הוא ההגבלה דזמן ומקום שהוא טבע, הנה גם בעולם יהי' נודע ומפורסם אלקותו ית'.

ויטע אשל בבאר שבע... חד אמר פרדס וחד אמר פונדק: ראה ספר המאמרים תרפ"ט ע' 90. וז"ל: והנה ראי' לדבר מהא דמצינו באברהם אבינו ע"ה, שהי' איש הטוב והחסד בעצם, וכדאיתא בספרים, דאאע"ה הי' נדיב בממונו גופו ונפשו, שהי' נדיב בממונו והי' מאכיל ומשקה לכל, אפי' לערביים, וכמ"ש ויטע אשל בבאר שבע, ופרש"י, רב ושמואל, חד אמר פרדס, להביא ממנו פירות לאורחים בסעודה, וחד אמר פונדק ואכסניא, ובו כל מיני פירות, דדבר זה מורה על הנדיבות ביותר, דהנה זה מה שנתן להם לאכול ולשתות הוא ענין החסד, וטוב המאכלים בבשר ויין כדאיתא במדרש, הו"ע נדיבות שהוא השפעה מרובה וביותר רב, אמנם כל זה הם מעניני סעודה, אבל פירות הם מאכל של עדון ותענוג שאינם מעניני סעודה כלל, וזה מורה על נדיבות ביותר, ומרובה מדת הנדיבות דאאע"ה בזה שנטע אשל, פרדס או פונדק, כלומר שעשה זה כמו דבר המוכרחי, היינו דאין זה דבר של עדון ותענוג, כי אם שזהו כמו דבר הכרחי ממש, דזהו ההפרש בין חסד דאברהם, שהוא חסד עפ"י התורה, לחסד דישמעאל שהוא חסד דמדות בני אדם, דהנה האדם בטבעו יש בו מדת הטוב והחסד להתחסד עם זולתו אשר בזה יבדל כללות מין המדבר ממין הבע"ח, דהבע"ח הרי כל ענינם הוא רק לעצמם ולא לזולתם אפילו לוולדותיהם (רק בהיותם קטנים), ומין המדבר הוא נבדל בזה, שבטבעו הוא מטיב גם עם זולתו, והוא מצד עצם הטבע שלו, אמנם הוא רק דלאחר שיש לו כל המוכרח לו לעצמו, הנה מהמותרות שלו הוא נותן גם לזולתו, ובזה יש כמה אופנים במדות בני אדם, אבל החסד שע"פ התורה, שהוא החסד דאברהם, הוא באופן אחר לגמרי כמ"ש משפט וצדקה ביעקב אתה עשית, שהצדקה הוא ע"פ משפט, והיינו ששופט את עצמו כמה מגיע לעצמו והשאר הוא נותן לצדקה, וגם זה במשפט התורה דנתינת הצדקה יהי' מפני שזהו מצוה, והיינו דאין זה לפי שהוא בעל טובה וחסדן כ"א לפי שהוא צווי השי"ת.

וזהו"ע הנדיבות של אברהם, דגם ענין הפירות בסעודה שהוא ענין עידון ותענוג, הנה לבד זה שחשב זה להכרחיות (בשביל זולתו), הנה עוד זאת נתן יגיעתו על זה כמ"ש ויטע כו', והגם דכל זה הי' בשביל כוונה אלקית לפרסם אלקותו ית' בעולם, כדכתיב ויקרא שם בשם ה' אל עולם, ופרש"י ע"י אותו אשל נקרא שמו של הקב"ה אלוק"ה לכל העולם, לאחר שאוכלים ושותים אמר להם ברכו למי שאכלתם משלו, סבורים אתם שמשלי אכלתם, משל מי שאמר והי' העולם אכלתם, ובזה פרסם אלקותו ית' בעולם, א"כ הרי השפעת הטוב הי' בשביל כוונה אלקי', הנה האמת הוא כן, דחסד דקדושה היא עצמה עבודה אלקי', והיינו דמה שנותנים צדקה ועושים חסד עם זולתו, אינו רק מפני מדת הטוב, כ"א לפי שהוא צווי הוי' אשר קדשנו

במצותיו וצונו לעשות טוב וחסד במדות טובות, אשר עי"ז אנו הולכים בדרכיו ית', וכמאמר מה הוא חנון ורחום אף אתה תהא רחום וחנון, והרי זה נדיבות גדולה.

ויטע אשל בבאר שבע... חד אמר פרדס וחד אמר פונדק: ראה תורת מנחם תשמ"ז וז"ל: ויטע אשל בבאר שבע ויקרא שם בשם הוי' אל עולם, ומביא בעל יום ההולדת במאמרו על פסוק זה (דשנת תר"ן) שזכה דורנו ונדפס ויצא לאור לפני שבת זו [כמו עוד כמה ספרי חסידות שזכה דורנו ויצאו לאור בו, דיש לומר הביאור בזה, כי מכיון שבזמן זה צ"ל הפצת המעיינות חוצה לחוצה שאין חוצה מחוץ הימנו, לפיכך צ"ל ע"ז נתנת כח מלמעלה ע"י גילוי אור חדש, וכמבואר בדרושי ההילולא שהמלך מבזבז האוצרות שאצר ולא השתמש בהם וכו', ונותנם ע"י פקידי החיל לאנשי החיל כו'], דאיתא בזהר (בהשמטות לחלק א') תא חזי עשר נטיעות (כדאיתא במשנה עשר נטיעות כו' מותר לחרוש כו' בשבילך בערב שביעית עד ערב ראש השנה) כו' אינון עשר נטיעות דנציב קוב"ה, דהא אחיד להון בההוא אתרא דאיברי ערב שביעית. ופירוש עשר נטיעות היינו עשר ספירות דאצילות. וענין דאחיד להון בההוא אתרא דאיברי ערב שביעית היינו המשכת וחיבור העשר ספירות עם ספירת המלכות שהוא ענין שנת השביעית (וערב שביעית). וכמבואר בהמאמר שם בארוכה, דשנת השביעית (שמיטה) היא כמו שבת [וכדאיתא במדרש (הובא בהמשך ההילולא) כל השביעין חביבין כו' בשנים שביעי חביב כו' בימים שביעי חביב כו'], ולכן כשם ששבת ענינה הוא ספירת המלכות, עד"ז הוא בשנה השביעית. ומ"מ יש הפרש ביניהם, דבשבת היא עליית כל העולמות, ולכן אז השביתה היא מכל המלאכות, משא"כ בשביעית השביתה היא רק מעבודת האדמה, משום שאז העלי' היא רק עד ספירת המלכות, דהאדמה היא בחי' עצם המלכות. וזהו ענין עשר נטיעות הקשורות עם שנת השביעית, היינו המשכת היו"ד ספירות במלכות.

וזהו גם מ"ש ויטע אשל בבאר שבע, ויטע אשל הו"ע עשר נטיעות הנ"ל, כי אשל בפשטות הוא אילן (כפירוש האבן עזרא ועוד פשטני המקרא), דקאי על ז"א דאצילות שהוא בחי' צומח דאצילות והוא כולל כל העשר ספירות דאצילות, עשר נטיעות [ומ"ש ויטע אשל לשון יחיד הוא משום שאצילות הוא עולם האחדות, כמבואר בהמאמר], ובאר שבע היא ספירת המלכות, והיינו המשכת העשר ספירות בספירת המלכות.

והנה נוסף על פירוש הפשוט הנ"ל איתא (והובא בפרש"י) עוד ב' פירושים בפסוק זה. חד אמר פרדס שיש בו ריבוי פירות (כמפורט בהמאמר), וחד אמר פונדק לאכסני' ובו כל מיני פירות. דלהפירוש שאשל הוא פרדס מבואר ג"כ בהדרושים שזהו ענין עשר נטיעות הנ"ל. אמנם בפירוש השני שהוא פונדק מבואר בד"ה זה דשנת תר"ל (שהמאמר של בעל יום ההולדת דשנת תרמ"ח (שנדפס ג"כ בספר הנ"ל) מיוסד עליו) בביאור הר"ת אשל אכילה שתי' לוי', דיש בזה ב' סוגים, סוג אחד הוא אכילה ושתי' שהם ענינים פנימיים והסוג השני הוא לוי' שזהו ענין מקיף, דגם כשיוצא לחוץ מ"מ הרי הוא מלוה אותו באופן של מקיף, וע"ד מ"ש הוי' צלך גו', שמלוה אותו ושומר עליו. ובעבודת האדם הנה אכילה ושתי' היא עבודת התורה ומצוות, דהיינו עבודה פנימית, ולוי' היא העבודה דמקיפים כו'. ויש להוסיף עוד בזה, שבזה גופא יש ב' אופנים, דלפי אופן אחד הל' דתיבת אשל הוא ר"ת לינה, שגם זה שייך לפונדק ובית שהוא מקיף, אבל מ"מ הרי זה מקיף דבית. משא"כ לפי האופן דל' הוא ר"ת לוי', הרי זה מקיף דמקיף, בחי' הוי' צלך, שזהו מקיף מיוחד שצריכים בשביל העבודה בחוץ.

והנה בהמאמר דת"ר"ן שם מסיים שיש עוד דעה במדרש רבה בענין אשל ע"פ מ"ש בשמואל א' קרוב לסופו ושואל יושב בגבעה תחת האשל ברמה, דבחי' ברמה קאי על עתיק יומין, כמ"ש רמה קרני (כמבואר באוה"ת). ועפ"ז יש לקשר זה גם עם סיום הכתוב ויקרא שם בשם הוי' אל עולם. דהנה איתא בגמרא דמ"ש רמה קרני קאי על מלכות דוד שהיא מלכות נצחית משום שנמשח בקרן. וזהו גם ענין ויקרא שם בשם הוי' אל עולם, כמבואר בד"ה הנ"ל דת"ר"ל שם, דנוסף לענין אל עולם כפשוטו, ונוסף להפירוש אל עולם ולא אל העולם שאלקות ועולם כולא חד, ובאופן דאין עוד ואין עוד מלבדו, הרי יש עוד פירוש בזה, דיש לומר דמ"ש אל עולם הוא לשון נצחיות, דזהו ענין מלכות נצחית דדוד.

וזהו ויטע אשל בבאר שבע ויקרא שם בשם הוי' אל עולם, דע"י העבודה בכל הענינים הנ"ל דתורה ומצוות ומקיפים וכו', באים בקרוב ממש לשלימות קיום המצוות שיהי' כמצות רצונך, והקיצו ורננו שוכני עפר ובעל יום ההולדת בתוכם ונשיא דורנו בתוכם וכל הצדיקים בתוכם ובפרט האבות, ואין קורין אבות אלא לשלשה, בגאולה האמיתית והשלימה במהרה בימינו ממש ע"י דוד מלכא משיחא.

ויטע אשל בבאר שבע... חד אמר פרדס וחד אמר פונדק.. ויקרא שם בשם ה' אל עולם אמר ריש לקיש אל תיקרי ויקרא אלא ויקריא מלמד שהקריא אברהם אבינו לשמו של הקב"ה בפה כל עובר ושב כיצד לאחר שאכלו ושתו עמדו לברכו אמר להם וכי משלי אכלתם משל אלהי עולם אכלתם הודו ושבתו וברכו למי שאמר והיה העולם: ראה ספר אור עולם לרבי משה דוד וואלי ע' שב. וז"ל: ויטע אשל בבאר שבע, כבר ידוע שנחלקו בו רז"ל, רב ושמואל, חד אמר פרדס וחד אמר פונדק, אבל אלו ואלו דברי אלקים חיים, דהא אזלינן בתר עיקרא דמילתא, לפי שרומז אל השכינה שהיא כלולה מכל הטובות, ולכן זה אמר פרדס, שיש בו כל מיני פירות, וזה אמר פונדק, שמצויים בו כל מיני מאכלים, וגם לטעם זה אמרו שאש"ל הם אותיות שא"ל, כלומר שאל מה שתרצה דתשכח כלא בהאי דרגא תתאה, שהיא כלולה מכל ההשפעות, וגם אמרו שאותיות אש"ל הם נוטריקון א'כילה ש'תייה ל'ינה להאי טעמא ממש, לפי שיוצא ממנה כל השפע אל התחתונים, שהיא אכילה ושתייה שנמשכת אליהם מצדה לצורך מחיתם. וגם מקום ללון אישתכח בה לכל נשמתין דסלקין בליליא בהאי דרגא תתאה, ובתוכה משתמרות, ועל ידיה מתחדשות בסוד חדשים לבקרים רבה אמונתך, אבל כל התועליות הללו אינן באין בשלמות אלא למי שנדבק בה.

וז"ש ויקרא שם בשם ה' אל עולם. בפירושם ז"ל דאתי שפיר לפי דרכנו, שהיה אומר אברהם אל האורחים אחר שאכלו ושתו ברכו לאל שאכלתם משלו, ואם היו מתרצים לברך לא היה נוטל מהם כלום, כי זהו סימן שנדבקו עם המשגיח העליון שהוא זן ומפרנס לכל. ואם לא היו רוצים לברך היה טוען את הפירעון ביוקר, כי זהו סימן שלא נדבקו עם ההשגחה העליונה שנותנת הכל בחנם, אלא עשו את עצמן כמי שאוכל מלחמו של בעל הפונדק שהוא צריך לפרוע לו את מאכלו כפי מקומו, וביישובים הכל ביוקר יותר מבכרכים, וכל שכן לעוברי דרכים. ונמצא שהיו חסרים מכל צד, חסרים מן הדבקות הקדוש, לפי שלא היו רוצים לברך אל החסד עליון שנותן לחם לכל בשר, שהוא סוד אל עולם הנזכר בענין, וחסר מן המעות שבכיסן, לפי שהיו צריכין לפרוע ביוקר כל מה שאכלו על שלחנו של אברהם.

זהו פשוטו של ענין, אבל הסוד הוא, שכל מגמתו של אברהם היתה תמיד לתקן את המלכות דאיהי רזא דשם ה' על ידי החסד הנמשך ממדתו שהוא סוד אל עולם. וזאת ההמשכה ודאי שאי אפשר להשלימה כראוי בטלטול הדרכים, ולכן המתין הצדיק הזה עד שהגיע אל המקום שקבע שם את דירתו, ונתקיים בידו רזא דההוא בירא עילאה שרומז אל המלכות בלי שום קטרוג של החצונים, וז"ס ויקרא שם בשם ה' אל עולם, וכבר ידוע שלא יתכן המשכת החסד כי אם על ידי עשות חסד, דהא בעובדא דלתתא איתער לעילא, ולכן נטע אשל בבאר שבע, בכל הפירושים הנ"ל, שרומזים אל החסד שהיה נוהג הצדיק הזה עם עוברי דרכים, ועל ידו המשיך את החסד אל המלכות, ולא די שרצה להמשיך את החסד אל המלכות כדי להשלים את תיקונה, אלא שרצה גם כן לזווגה עם ז"א בעלה, ולכן נתעכב בבאר שבע הזמן ארוך של כ"ו שנים כמו שכתוב בסדר עולם, שהם כמנין הוי"ה דיקא, שהוא סוד הז"א שנזדווג עם יונתו חביבתו אחר שנתקנה על ידי מעשיו של איש החסד.

אמר ריש לקיש אל תיקרי ויקרא אלא ויקריא: ראה תורת מנחם תשי"א ח"א ע' 154. וז"ל: כתיב "אחד הי' אברהם", אחד ויחידי נגד כל העולם כולו, וכדאיתא במדרש שנקרא "אברם העברי", ע"ש ש"כל העולם כולו מעבר אחד והוא מעבר אחד", שכולם היו עובדי ע"ז, ורק הוא לבדו "השיג דרך האמת... וידע שיש שם אלקה אחד... והוא ברא הכל כו".

ואעפ"כ, לא זו בלבד שאברהם לבדו הלך בדרך האמת מבלי להתפעל מכל העולם כולו, אלא אדרבה, שפעל גם על כל העולם, "התחיל לעמוד ולקרוא בקול גדול לכל העולם ולהודיעם שיש שם אלקה אחד ולו ראוי לעבוד... שנאמר, ויקרא שם בשם ה' אל עולם", "א"ת ויקרא אלא ויקריא, מלמד שהקריא אברהם אבינו לשמו של הקב"ה בפה כל עובר ושב", כלומר, לא זו בלבד שפעל עליהם שגם הם יאמרו "אל עולם", אלא יתירה מזה, שפעל עליהם עד כדי כך שגם הם יקראו ויכריזו (לאחרים) "אל עולם" ("ער האט אזוי פיל גערעדט און אזוי פיל דערגאנגען זיי די יאָרן... ביז אז ער האָט זיי אַליין געמאַכט רופן"), ולא רק "אל העולם" (בתוספת ה"א), שהעולם הוא יש ודבר בפ"ע וה' הוא מחי' את העולם, אלא "אל עולם", שמציאות העולם היא אלקות.

[ולהעיר, שאע"פ שגם לאחר הכרזתו של אברהם אבינו שיש שם אלקה אחד, נשאר אצל אזה"ע ריבוי טעויות, מ"מ, עצם העובדה שהפסיקו לעבוד אלילים (לעשות צורות ולהשתחוות ולהקריב להם) בגלל שנודע להם שיש אלקה אחד (אף שעדיין טועים הם), יש בכך מעלה גדולה. וע"ד מ"ש הרמב"ם (בדפוסים הישנים שלא שלטה בהם יד הצענזור) ש"כל הדברים האלו של ישוע הנוצרי ושל זה הישמעאלי שעמד אחריו, אינן אלא לישר דרך למלך המשיח, ולתקן העולם כולו לעבוד את ה' ביחד, שנאמר כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה' ולעבדו שכם אחד"].

ו"מעשה אבות [שלשת האבות, אברהם יצחק ויעקב, ובפרט אברהם שאליו מתייחסים כל בני, גם הגרים (כמדובר לעיל)] סימן לבנים", שבנ"י אינם צריכים להתפעל מהרוב, ולא זו בלבד שצריכים לעמוד על עמדם, אלא יתירה מזה, שצריכים להשפיע ולפעול על אחרים, כפי שהתנהג אברהם אבינו בתחילת דרכה של היהדות.

אמר ריש לקיש אל תיקרי ויקרא אלא ויקריא: ראה תורת מנחם תשי"א ח"א ע' 316. וז"ל: כתיב "אחד הי' אברהם", אחד ויחידי, וכנגדו התייצב כל העולם, כדרשת חז"ל על הפסוק "ויהי כל הארץ שפה אחת ודברים אחדים" (שנאמר בדור הפלגה), ש"אמרו דברים חדים על שני אחדים, על ה' אלקינו ה' אחד ועל אחד הי' אברהם", ונקרא "אברם העברי", ע"ש ש"כל העולם כולו מעבר אחד והוא מעבר אחד".

ואעפ"כ, כהמשך הכתוב לאחרי "אחד הי' אברהם", "וירש את הארץ", היינו, שבהיותו אחד ויחידי כבש את העולם כולו [שהרי לא נאמר "וירש זרעו (כשנעשו רבים) את הארץ", אלא "וירש (הוא בעצמו) את הארץ", בהיותו אחד ויחידי], עי"ז ש"ויקרא שם בשם ה' אל עולם", "אל תקרי ויקרא אלא ויקריא, מלמד שהקריא אברהם אבינו לשמו של הקב"ה בפי כל עובר ושב", היינו, שלא הסתפק בכך שהוא בעצמו ידע ש"ה' אל עולם", אלא "התחיל לעמוד ולקרוא בקול גדול לכל העולם", וכל מי שפגש, אפילו ערבי, פעל עליו שגם הוא יכריז "ה' אל עולם".

ודוגמתו בעבודת כאו"א מישראל, גם כשנמצא במעמד ומצב שהוא אחד ויחידי ("אחד הי'") בכל הקהילה, העדה או הסביבה כולה, ואינו רואה אפשרות לקרבם לתורה ומצוות, צריך לידע שניתנו לו הכחות הדרושים לכך, ועליו מוטלת האחריות בנוגע לכל הקהילה והסביבה כולה, לקרבם לתומ"צ, ולעשותם יהודים יראים ושלמים, ובמשך הזמן, גם חסידים.

אמר ריש לקיש אל תיקרי ויקרא אלא ויקריא: ראה תורת מנחם תשי"ב ח"ג ע' 65. וז"ל: כתיב "אחד הי' אברהם ויירש את הארץ", היינו, שלמרות היותו אחד ויחידי, וכנגדו התייצב כל העולם, כמארוז"ל שנקרא "אברם העברי" ע"ש ש"כל העולם כולו מעבר אחד והוא מעבר אחד", אעפ"כ, "וירש את הארץ", שפעל על העולם כולו, כמ"ש "ויקרא שם בשם ה' אל עולם", "אל תקרי ויקרא אלא ויקריא, מלמד שהקריא אברהם אבינו לשמו של הקב"ה בפה כל עובר ושב".

וע"י עבודה זו פתח אברהם אבינו את הצינור בשביל כאו"א מבני במשך כל הדורות, שגם בהיותו אחד ויחידי (ביחס לענייני תומ"צ) בכל העיר כולה, ולפעמים בכל המדינה כולה, לא יתפעל מזה, אלא אדרבה, יכבוש את כל העיר והמדינה כולה שתתנהג ע"פ התורה, כיון שאינו הולך בכחותיו שלו, כי אם, בשליחותו ובכחו של הקב"ה שהוא למעלה מהגבלה, ענין ה"סגולה".

אמר ריש לקיש אל תיקרי ויקרא אלא ויקריא: ראה תורת מנחם תשי"ד ח"ג ע' 78. וז"ל: החילוק שבין אברהם ליצחק הי' לא רק בעבודתם בעצמם, אלא גם בעבודתם שפעלו בעולם: אברהם פעל בעולם שיומשך בו אלקות מלמעלה למטה, ויצחק פעל בעולם שהוא עצמו יתעלה, שיהי' כלי לאלקות, העלאה מלמטה למעלה.

וחילוק זה רואים גם באופני הנהגתם, כפי שהתורה מספרת לנו, כדלקמן. אברהם אבינו המשיך אלקות לכולם: בארץ כנען, כפי שהיתה קודם הבירור, וגם בארץ מצרים, ועד שהמשיך אלקות גם לערביים שהיו משתחוים לאבק שעל גבי רגליהם, שזוהי מדריגה הכי תחתונה, שכן, האדם

נחלק לג' חלקים: ראש גוף ורגל. והרגל הוא האבר הכי תחתון. והאבק שעל גבי הרגל הוא למטה במדריגה גם מהרגל. והערביים היו במדריגה נמוכה כזו שהשתחוו לאבק שע"ג רגליהם, היינו, שהשכל שבראש הי' אצלם למטה מהאבק שעל גבי הרגלים. ואעפ"כ התעסק אברהם להמשיך אלקות גם אליהם, כמאמר חז"ל על הפסוק "ויקרא שם בשם ה' א-ל עולם", "אל תקרי ויקרא אלא ויקריא". שהקריא לשמו של הקב"ה, היינו, שפעל אצלם שיכריזו "אל עולם".

וכשם שענין עבודת אברהם הי' המשכה, כמו כן היו גם הדרך והכלים לזה באופן של המשכה כמסופר בדברי רז"ל, שהאופן שדרכו פעל אברהם הכרת אלקות בעולם הי' ע"י הכנסת אורחים: אברהם הכניס אורחים במדבר, ונתן להם כל צרכיהם, ואח"כ כשעמדו להודות לו, אמר להם: ברכו למי שאכלתם משלו; הודו ברכו ושבחו למי שאמר והי' העולם.

אמר ריש לקיש אל תיקרי ויקרא אלא ויקריא: ראה תורת מנחם תשט"ו ח"א ע' 331. וז"ל: וע"ד המבואר בחסידות החילוק שבין המס"נ של רבי עקיבא להמס"נ של אברהם אבינו: רבי עקיבא רצה לזכות לקיום הענין דמס"נ, באמרו "מתי יבוא לידי ואקיימנו" מצד גודל המעלה דמס"נ, כפי שמצינו בנוגע להבית יוסף, שבתחילה הובטח לו שיזכה למסירת נפש בפועל, "לאיתוקדא על שמא קדישא", ולאחרי כן, מצד איזה סיבה, נטלו ממנו זכות זו, וכתוצאה מזה, הנה בשנים שלאח"ז הוסיף ונתעלה בלימוד התורה עד שנעשה "פוסק" של כל ישראל בדורו ולדורותיו אחריו, ואעפ"כ, הענין דמס"נ בפועל הוא נעלה עוד יותר מזה.

אמנם, זהו ענין של מס"נ שהאדם העובד מחפש ענין זה מצד עצמו; אך ישנו עוד ענין של מס"נ שהוא נעלה יותר, שזוהי המס"נ דאברהם אבינו: אברהם אבינו הלך לקיים רצון הבורא, "ויקרא שם בשם ה' אל עולם", "אל תקרי ויקרא אלא ויקריא, מלמד שהקריא אברהם אבינו לשמו של הקב"ה בפה כל עובר ושב (אפילו ערביים שמשתחוים לאבק שעל גבי רגליהם) . . אמר להם . . הודו ושבחו וברכו למי שאמר והי' העולם"; וכאשר בשביל עבודה זו הי' צורך במסירת נפש, לא הרתיע הדבר אותו, והי' לו גם ענין זה (מסירת נפש) מן המוכן; אבל מה חיפש אברהם אבינו? אך ורק למלאות רצון הקב"ה, ע"ד העבודה של "עבד נאמן", שכל ענינו אינו אלא למלא רצון האדון, ומצד עצמו אין לו רצון ואין לו תענוג, כי אם רצון האדון ותענוג האדון, ומה שיצטרכו בשביל זה, יש לו מן המוכן, גם כאשר מדובר אודות ענין של מסירת נפש.

אמר ריש לקיש אל תיקרי ויקרא אלא ויקריא: ראה תורת מנחם תשט"ז ח"ב ע' 48. וז"ל: הרבי מבאר במאמר החילוק שבין המסירת נפש של רבי עקיבא להמסירת נפש של אברהם אבינו: רבי עקיבא שאף וחיפש את הענין של מסירת נפש, כאמרו "מתי יבוא לידי ואקיימנה". משא"כ אצל אברהם אבינו לא הי' ענין המסירת נפש עבודה בפני עצמה. ענינו הי' "ויקרא שם בשם הוי' אל עולם", "אל תקרי ויקרא אלא ויקריא", היינו, שעשה שהזולת יכריז, שכולם יכריזו לא "אל העולם", שאלקות ועולם קשורים זב"ז אבל הם בכל זאת שני דברים, אלא "אל עולם", שזהו דבר אחד, "אין עוד מלבדו".

זו היתה עבודתו של אברהם אבינו. הוא לא חיפש מסירת נפש, אלא, אם היתה נדרשת מסירת נפש בשביל עבודתו, הי' מוכן לכך. כאשר השליכוהו לכבשן האש, לא הי' זה שום מניעה, ולו רק למלאות עבודתו ד"ויקרא שם בשם הוי' אל עולם".

אמר ריש לקיש אל תיקרי ויקרא אלא ויקריא: ראה תורת מנחם תשכ"ז ח"א ע' 315. וז"ל: האמת היא שכל יהודי הוא בן אברהם יצחק ויעקב, החל מ"אברם העברי" (ועד"ז בנוגע ליצחק ויעקב), כפירוש חז"ל "כל העולם כולו מעבר אחד והוא מעבר אחד", והיינו, שהי' אחד ויחיד "אחד הי' אברהם", נגד כל העולם, ולא זו בלבד שלא התפעל מהעולם, אלא עוד זאת, ש"ויקרא שם בשם ה' אל עולם", וכדברי הגמרא "אל תקרי ויקרא אלא ויקריא, מלמד שהקריא אברהם אבינו לשמו של הקב"ה בפה כל עובר ושב" [ולהעיר מהכלל בנוגע לדרשה ד"אל תקרי", שאין הכוונה שנשאר רק פירוש אחד, אלא שניהם אמת. ועד"ז בנדו"ד: "ויקרא גו", שאברהם קרא והכריז כל כך עד ש"ויקריא"], שהעולם עצמו התחיל להכריז אודות הקב"ה שהוא "א-ל עולם", ועד באופן ש"אין עוד מלבדו", וכיון שהוא בן אברהם (יצחק ויעקב), הרי "מעשה אבות סימן לבנים", ו"בן" הוא יורש, ועד שהיורש עומד במקום המוריש (כדברי הגמרא במסכת ב"ב), והיינו, שזוהי אותה מציאות שהיתה מקודם לכן, כך, שמציאותו של כל אחד מישראל היא המציאות של אברהם, ולכן אינו מתפעל מכל העולם, אפילו כשנראה לו שכל העולם כולו הוא מעבר השני.

ואז זוכה גם להצלחה, שכשם שהי' אצל אברהם, שאף שהתחלה היתה באופן ש"כל העולם כולו מעבר אחד והוא מעבר אחד", הנה לאחרי כן מלך אברהם עליהם (כמסופר בחומש), ועד ש"וירש (זרעו) את הארץ" (כמ"ש בנבואת יחזקאל), כך נעשה גם אצל כל אחד מישראל, שיורש את הארץ, שכובש תחילה את הארץ שלו, רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו, "עיר קטנה זה הגוף", ואח"כ כובש את חלקו בעולם, היינו, שנעשה בעה"ב על עניני העולם השייכים אליו, ועד שמתקיימת הנבואה ד"וירש את הארץ" כפשוטה, שבנ"י כובשים את ארץ ישראל כולה, בביאת משיח צדקנו, בקרוב ממש.

אמר ריש לקיש אל תיקרי ויקרא אלא ויקריא: ראה תורת מנחם תשכ"ז ח"ג ע' 160. וז"ל: אברהם ידע שיש לו שליחות, "ויקרא שם בשם הוי' אל עולם", "אל תיקרי ויקרא אלא ויקריא", היינו, שענינו לצאת ולהכריז לעולם עד שהעולם עצמו יכריז שהי' הוא "אל עולם", וכפי שמבאר רבינו הזקן בדרוש שבו מבואר העילוי דארבעים שנה, הדיוק ד"אל עולם", "ולא אל העולם, שהעולם הוא יש ודבר בפ"ע, והוא המחי' אותם ("בעה"ב לבירה זו"), אינו כן כו", כי, "אין עוד מלבדו", כך, שישנו רק "אל", שרואים אותו (גם) ע"י ה"עולם", כפי שרואים אותו ע"י ביהמ"ק ועניני תומ"צ, ובענין זה היתה עבודתו של אברהם, אלא, שאם הי' צורך בשביל זה בענין של מס"נ, הי' זה אצלו מן המוכן, אבל הוא לא חיפש מס"נ.

החיפוש אחר מס"נ, "מתי יבוא לידי ואקיימו", הרי זה עבודה פרטית של נשמה, אבל, אין זה ענינו של אברהם בתור א' מג' האבות, "אין קורין אבות אלא לשלשה", כמבואר בתורה אור "שבחי' האבות היא ירושה לבניהם אחריהם בכל דור ודור.. ולכן אומרים אלהי אבותינו אלהי אברהם וכו', אבל שאר בחינות ומעלת הצדיקים, כגון השבטים ראובן שמעון לוי.. יש לך אדם שאין בו כלל בחי' ומדרגות אלו, משא"כ בחי' האבות צריך להיות בכל אדם כו", ולכן נדרש

מכאו"א מישראל אופן עבודתו של אברהם אבינו, לא לחפש מס"נ, אלא לחפש להכריז "ויקריא", ולפעול שהעולם יכריז ש"אין עוד מלבדו". וזהו גם תוכן הענין ד"זדונות נעשו לו כזכיות", שמהפכים את ההעלם וההסתור של העולם להכרזת אלקות, "ויקרא גו' אל עולם".

אמר ריש לקיש אל תיקרי ויקרא אלא ויקריא: ראה ספר מאמרים מלוקטים ח"ב ע' 265. וז"ל: והנה מלשון רז"ל וכל השביעין חביבין ולא כל החביבין שביעין, מוכח מזה שיעקר המעלה הוא זה שהוא שביעי, ומפני זה שהוא שביעי מצד זה הוא חביבותו, היינו שחביבותו אינו מצד ענין התלוי בבחירתו רצונו ועבודתו, כ"א בזה שהוא שביעי, שזה בא מצד התולדה, ובכ"ז הנה כל השביעין חביבין. ולכן זכה משה שניתנה תורה על ידו.

והנה ביאר כ"ק מו"ח אדמו"ר (בתחילת בואו לאמריקה) שגם בענין דהשביעין חביבין ניכר מעלת הראשון, שהרי כל ענין שביעי הוא שהוא שביעי לראשון. וביאר אז מעלתו של הראשון שזהו אברהם אבינו, מפני עבודתו, ושהיתה עבודתו במס"נ. ואינו מסתפק בזה עדיין, ומוסיף עוד (אף דלכאורה אי"ז נוגע שם לגוף הענין) דאופן המסירת נפש שלו הי' שלא חיפש מס"נ, שזהו ההפרש בין המס"נ דאברהם אבינו להמס"נ דר"ע, דהמס"נ דר"ע הי' וואס ער האָט געזוכט מס"נ, מתי יבוא לידי ואקיימנו, משא"כ באברהם הנה המס"נ שלו הי' בדרך אגב. דאברהם ידע שיעקר העבודה הוא כמ"ש ויקרא שם בשם הוי' אל עולם, א"ת ויקרא אלא ויקריא, אז יענער זאָל אויך שרייען, ואם נצרך לזה בדרך אגב מס"נ, הנה גם זה ישנו. וכ"כ גדלה מעלת עבודתו והמס"נ שלו, עד אשר גם משה מה שזכה שניתנה תורה על ידו הוא מטעם כי השביעין חביבין, שהוא שביעי לראשון. והקב"ה א"ל (למשה) במקום גדולים (אברהם) אל תעמוד.

והנה אף כי גדלה חביבות השביעי ואין זה בא לא ע"י בחירה ולא ע"י עבודה, כי אם פאָרטיקערהייט מצד התולדה, מ"מ אין בזה הגבלה שנאמר שנפלאה הוא, ואינו שייך אלא ליחידי סגולה, כ"א ע"ד שמבואר בתנא דב"א (פ"ט ופכ"ה) ומובא בדא"ח שכל ישראל ואפי' עבד ואפי' שפחה) יכולים להגיע להשראת רוח"ק, וכל אחד ואחד מישראל חייב לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי אברהם יצחק ויעקב. אלא שמ"מ דארפמען ניט זיין גענאָרט ביי זיך, וצריך לידע אשר במקום גדולים אל תעמוד. וכל מעלת השביעי הוא שהוא שביעי לראשון אז ער קען דורכפיהרן עבודת ושליחות הראשון דאל תקרא ויקרא אלא ויקריא. וזהו החביבות דהשביעי שהוא הממשיך השכינה, ולא עוד אלא שממשיך עיקר השכינה. ועוד יותר שממשיך בתחתונים.

והנה זה תובעים מכאו"א מאתנו דור השביעי, דכל השביעין חביבין, דעם היות שזה שאנחנו בדור השביעי הוא לא עפ"י בחירתנו ולא ע"י עבודתנו, ובכמה ענינים אפשר שלא כפי רצוננו, מ"מ הנה כל השביעין חביבין, שנמצאים אנחנו בעיקבתא דמשיחא, בסיומא דעקבתא, והעבודה לגמור המשכת השכינה, ולא רק שכינה כ"א עיקר שכינה, ובתחתונים דוקא.

אמר ריש לקיש אל תיקרי ויקרא אלא ויקריא: ראה ספר מאמרים מלוקטים ח"ד ע' 49. וזהו ג"כ מה שממשיך בהמאמר דתחלת עבודת אברהם היתה הכרת אלקות מעניני עולם, וכדאיתא במדרש משל לאחד שהי' עובר ממקום למקום וראה בירה אחת דולקת אמר תאמר

שהבירה זו בלא מנהיג, הציץ עליו בעל הבירה כו', כך לפי שהי' אבינו אברהם אומר תאמר שהעולם הזה בלא מנהיג, הציץ עליו הקב"ה ואמר לו אני הוא בעל העולם, דיש לפרש דהענין דאני הוא בעל העולם שנתגלה לאברהם הו"ע הניצוץ בורא המתלבש בניצוץ נברא, שהניצוץ נברא שבו מתלבש הניצוץ בורא הו"ע יחידה שבנפש כמבואר בע"ח.

והכרת אלקות זו פרסם ג"כ בכל העולם, וכמ"ש ויקרא שם בשם ה' אל עולם א"ת ויקרא אלא ויקריא, שהקריא זה בכל העולם דיש בעה"ב לבירה זו, וכמבואר בכ"מ הדיוק בלשון אל עולם, ולא אל העולם, דהיינו לא שאלקות הו"ע בפ"ע ועולם ענין בפ"ע אלא שאלקות מושל ושולט על העולם, כ"א שעולם ואלקות כולא חד, דאין עוד מלבדו. וזהו הקשר בין הכרת אלקות דאברהם לעבודת הנסיונות שלו, כי עבודת הנסיונות היא ע"י מס"נ שמצד יחידה שבנפש. שזהו ג"כ מה שמס"נ דאברהם לא היתה כמס"נ דר"ע שאמר מתי יבוא לידי ואקיימנו, כ"א שכל ענינו הי' לפרסם אלקותו ית' בעולם, אלא שאם צריך מס"נ ע"ז הי' מוכן לזה. והיינו כי אאע"ה לא הי' מציאות לעצמו, ואנכי עפר ואפר, שזהו"ע המס"נ שמצד בחי' יחידה. ודוקא מצד ביטול זה בא לידי תוקף הכי גדול, ועד שאף שאחד הי' אברהם, וכל העולם כולו מעבר אחד והוא מעבר אחד, מ"מ וירש את הארץ, שפרסם אלקותו ית' בכל העולם, שע"ז בונים את העולם שיהי' דירה לו ית' בתחתונים.

אמר ריש לקיש אל תיקרי ויקרא אלא ויקריא: ראה תורת מנחם תשמ"ו ח"א ע' 348. וז"ל: כתיבת ויקרא שם בשם ה' אל עולם, ודרשו חז"ל, אל תקרי ויקרא אלא ויקריא, מלמד שהקריא אברהם אבינו לשמו של הקב"ה בפה כל עובר ושב, למד לבריות לקרות שם בשם ה' אל עולם, שכן לפני עבודתו של אברהם אבינו הי' (הקב"ה) אלקי השמים ולא אלקי הארץ, שלא היו באי עולם מכירים בו, ושמו לא הי' רגיל בארץ, [אמנם לא אמרו להיפך כו', אבל אעפ"כ, לא היו מכירים בו בתור אלקי הארץ] וזו היתה עבודתו של אברהם אבינו, שכל באי עולם ידעו ויכירו שהקב"ה הוא אלקי השמים ואלקי הארץ, שהרגלתיו בפי הבריות, למד לבריות לקרות שם בשם ה' אל עולם, היינו שאפילו במקום רחוק, שם יקראו אפילו בריות בשם ה', ובזה גופא לא רק אל העולם, כי אם אל עולם, שאין העולם ענין בפ"ע אלא כולא חד עם אלקות.

כלומר אברהם אבינו לא הסתפק בכך שיש גילוי אלקות בנשמתו כו', ואפילו לא הסתפק בכך שיכריז זאת בעולם כולו, אל תקרי ויקרא, עבודתו היתה איפוא באופן דויקריא, למד לבריות לקרות שם בשם ה' אל עולם, כלומר לפעול שהבריות עצמם יקראו בשם ה' אל עולם. ועבודה זו הנחיל אברהם אבינו לכל בני"י עד סוף כל הדורות, לשכן שמו שם, בכל העולם כולו, גם במקום שהי' רחוק מגילוי אלקות.

ומכיון שכן, הרי מובן שיהודי אינו יכול להסתפק בכך שישב במקומו ומשם יפעל בעולם כולו [כפי שהי' בזמן שביהמ"ק הי' קיים, שמשם אורה יוצאה לעולם ע"י חלוני שקופים אטומים], אלא עליו לבוא בעצמו למקום רחוק, עד לפנה נדחת, ובלשון חז"ל, אחד מכם גולה לברבריא ואחד מכם גולה לסמטריא, ועי"ז ממלא את שליחותו של הקב"ה, לשכן שמו שם.

[ולהוסיף שעבודה זו צריכה להעשות בדרכי נועם ודרכי שלום, כמוגדש אצל אברהם אבינו שפירסם אלקות בעולם עי"ז שהאכיל והשקה לכל עובר ושב, כלומר אע"פ שעסק עם בריות

שלא ידעו שמלא כל הארץ כבודו, לא פנה אליהם מתוך כעס ורוגז כו', כי אם בדרכי נועם ודרכי שלום, וכידוע פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, שהשימוש בצפרניים (כאשר יש צורך בדבר), אינו אלא בנוגע לעצמו, ואילו בנוגע לזולת יש לפעול בדרכי נועם ודרכי שלום].

וע"י כללות מעשינו ועבודתינו לגלות אלקות בעולם נעשה העולם ראוי ומוכשר לגילוי אלקות בתכלית השלימות, כאשר יקויים היעוד ונגלה כבוד הוי' וראו כל בשר יחדיו כי פי הוי' דיבר, ויתירה מזה, כי כולם ידעו אותי, עצמות ומהות.

אמר ריש לקיש אל תיקרי ויקרא אלא ויקריא: ראה תורת מנחם תשמ"ג ח"ב ע' 641. וז"ל: ההסברה בזה היא ע"פ הנ"ל, כשם שיש צורך להשפיע גם על יהודים כאלה השייכים (לעת עתה) רק לעניני מעשה בפועל, ולא להבנת הענינים בחכמה בינה ודעת, כך יש צורך להשפיע גם על העמים והשרים, שידעו כי יש בעל הבית לבירה זו. וכדרך שעשה זאת היהודי הראשון, אברהם אבינו ע"ה, אחד הי' אברהם, שעד בואו הי' כל העולם מגשש באפילה, ומשבא אברהם התחיל להאיר כמ"ש ויקרא שם בשם ה' אל עולם, אל תקרי ויקרא אלא ויקריא. כלומר השפעתו של אברהם היתה לא רק על בניו וביתו אחריו, אלא בכל העולם כולו, וכלשון רש"י, עכשיו הוא אלקי השמים ואלקי הארץ שהרגלתיו בפי הבריות (חיי שרה כד, ז). ומעשה אבות זה משמש סימן לבנים, שכל בני אברהם יצחק ויעקב חייבים להשתדל שכל באי עולם יהיו רגילים בשמו של הקב"ה, ולא להסתפק בכך שויקרא שם בשם ה' אל עולם, אלא ויקריא, להשתדל להשפיע על אומות העולם.

אמר ריש לקיש אל תיקרי ויקרא אלא ויקריא: ראה תורת מנחם תשמ"ח ח"א ע' 443. וז"ל ויטע אשל בבאר שבע ויקרא שם בשם הוי' אל עולם, ומדייק בזה בד"ה ויטע אשל דש"פ וירא תרח"ץ (לפני חמישים שנה), דצריך להבין הקשר בין ב' הענינים, שע"י נטיעת האשל עי"ז ויקרא שם בשם הוי' אל עולם. ומביא עי"ז מה שאמרו רז"ל אל תקרא ויקרא אלא ויקריא מלמד שהקריא אברהם אבינו לשמו של הקב"ה בפי כל עובר ושב. כיצד, לאחר שאכלו ושתו עמדו לברכו אמר להם וכי משלי אכלתם והלא משל אלקי עולם אכלתם, הודו ושבחו וברכו למי שאמר והי' העולם. וזהו הקשר בין ב' הענינים, דע"י האשל שהוא הפונדק, ובפרט לפי הר"ת שמביא בהמאמר דאשל ר"ת אכילה שתי' לוי', עי"ז הקריא לשמו של הקב"ה בפי כל עובר ושב, וזהו ויקרא שם בשם הוי' אל עולם.

אמנם עדיין צריך להבין (כמו שמדייק בהמאמר), דהרי פרסום האלקות ע"י הכנסת אורחים שלו הי' ע"י שהסביר להם שמאלקי עולם אכלתם וענין מי שאמר והי' העולם, דהיינו כללות ענין הבריאה שהיא בחיק הבורא, וא"כ מהו שכתוב ויקרא שם בשם הוי' גו', והרי בבריאת העולם נאמר שם אלקים, כמ"ש בראשית ברא אלקים, ולכאורה הי' לו לומר ויקרא שם בשם אלקים, ולמה מזכיר שם הוי'. ודיוק זה הוא גם בתחילת הכתוב, ויטע אשל בבאר שבע, דמספר שבע מורה על שבע מדות [כמבואר גם בדרושים על הפסוק ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים], שהם ז' ימי הבנין שבהם נברא העולם, דלפי זה יפלא ביותר מדוע מסיים בשם הוי', ויקרא שם בשם הוי' דוקא, ולא בשם אלקים שבו נברא העולם.

אך הענין הוא (כמובן מהמשך המאמר), דמ"ש כאן ויקרא שם בשם הוי' קאי על בחי' הוי' דלתתא המתלבש בשם אלקים. דחידושו של אברהם הי' ויקרא שם בשם הוי' אל עולם ולא אל העולם, שהעולם ואלקות אינם שני דברים נפרדים, אלא שפעל יחוד הוי' דלתתא (המתלבש בשם אלקים לברוא את העולם) עם העולם.

והנה ידוע שמעשה אבות סימן לבנים, והיינו שהענין כפי שהי' אצל האבות הוא סימן בלבד, ומזה נעשה אח"כ אצל הבנים הענין בשלימותו, בנין שלם. וכן הוא בענין זה, דאצל אברהם הי' זה רק באופן דסימן, ולא פעל זה רק בבחי' הוי' דלתתא, אבל ע"י עבודת הבנים, מעשינו ועבודתינו, פועלים יתירה מזה, שנעשה ויקרא שם בשם הוי' אל עולם, בהוי' דלעילא, דע"י מעשינו ועבודתינו מביאים את הגאולה העתידה שאז יהי' אלקות בגילוי בעולם, וכמ"ש ונגלה כבוד הוי' וראו כל בשר יחדיו, שהבשר עצמו יראה את כבוד הוי', והיינו גם הוי' דלעילא, עד שיהי' גילוי בחי' אין עוד מלבדו, ולמעלה מזה אין עוד (כמבואר בכמה מקומות הענין בזה). וכל זה יהי' באופן דלמעלה ממדידה והגבלה, הרחבה אמיתית, כמ"ש פרזות תשב ירושלים, ירחיב הוי' אלקיך את גבולך, הרחבה שאין גדולה ממנה, וכן יהי' גם בתורה, שיהי' הגילוי למעלה גם מענין ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים, כי אריכות ורחבות זו הרי היא בערך הארץ ובערך הים, משא"כ לעתיד לבוא יהי' גילוי בחי' התורה מלמעלה ביותר, כמ"ש כי כולם ידעו אותי, אותי ממש, עצמותו ומהותו ית', וזה יתגלה בתורה כמאמר אותי אתם לוקחים.

ויהי רצון שע"י הדיבור בכל ענינים אלו נבוא לקיום כל זה בפועל, וכמובא בהמאמר שסדמגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל, מה שהוא עושה אומר לישראל לעשות, שתיכף ומיד ממש יקויים ענין זה דכי ירחיב הוי' אלקיך את גבולך, שתהי' ארץ שבעה עממין וארץ עשר עממין, וכן יהי' גם בישראל ובתורה, שתהי' השלימות המשולשת, שלימות התורה ועם ישראל וארץ ישראל וכו', ואתם תלוקטו לאחד אחד בני ישראל, כולל כל ישראל שבמשך כל הדורות, וכמ"ש הקיצו ורננו שוכני עפר, דהיינו כל ישראל שבמשך כל הדורות, ונשיא דורנו בתוכם ובראשם, וכספם וזהבם אתם, הן ברוחניות, אהבת הוי' ויראת הוי', והן בגשמיות כפשוטו, ועוד והוא העיקר שיהי' כל זה למטה מעשרה טפחים, ועוד והוא העיקר שיהי' זה תיכף ומיד ממש.

ויראה יהודה ויחשבה לזונה כי כסתה פניה משום דכסתה פניה חשבה לזונה א"ר אלעזר שכסתה פניה בבית חמיה דא"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן כל כלה שהיא צנועה בבית חמיה זוכה ויוצאין ממנה מלכים ונביאים מנלן מתמר נביאים דכתיב חזון ישעיהו בן אמוץ מלכים מדוד ואמר רבי לוי דבר זה מסורת בידינו מאבותינו אמוץ ואמציה אחים הוו היא מוצאת היא מיתוצאת מיבעי ליה. (גמ' י, ב)

ויראה יהודה: להבין ענין מעשה של יהודה ותמר, ראה שער הגלגולים, הקדמה לח. וז"ל: ודע, כי לעולם כשהנשמה היא גדולה מאד, אי אפשר להוציאה מן הקליפות, אלא ע"י מרמה ותחבולה, וכמו שאירע לי, שלהיותם החיצונים חושבים, שכבר הייתי אבוד ביניהם ח"ו, לא חששו על הענין, והוציאני הקב"ה מביניהם, על צלם מקיף הרב מגיד משנה, והם חשבו כי אדרבא לטובתם היה, ונהפכתי להם לאויב. וכן תראה, כי הנשמות רבות גדולות, באים בבני

עמי הארץ, ולפעמים בבני רשעים, כגון אברהם מתרח, ולא הספיק זה, אלא כמ"ש חז"ל וכן נזכר בזוהר, כי תרח ארתח למאריה, שנזדווג עם אשתו בנדה, ואז יצא אברהם אבינו ע"ה, כי עי"כ רימה השי"ת את החיצונים, והמשיך באותה טפה נשמת אברהם אבינו ע"ה, ולא ידעו החיצונים כי זהו תקונו. וזהו הטעם שתרחה נתגלגל באיוב, ולכן נדון בשחין, כי הבא על הנדה לוקה בצרעת. וכן לסבה זו הושלך אברהם להתלכן בכבשן האש והבן זה. וכן דוד המלך ע"ה, לא יצא מן החיצונים, אלא באותו מעשה הנזכר לרז"ל על פסוק הן בעון חוללתי, שחשב ישי אבי דוד שבא אל פילגשו, והיתה אשתו ממש. וכן אשתו ראתה טפת דם בסוף הזיוג, וזש"ה ובחטא יחמתני אמי, כי אלולי כך, לא הניחוהו החיצונים לצאת לעולם. וכן זהו הטעם, של תמר, ורות, ורחב הזונה, וכל נשמות הגרים, וכל מלכי בית דוד, והמשיח, שבאים מן רות המואביה, ומזווג יהודה ותמר, וכן ר' עקיבא בן גרים, שהוא מבני בניו של סיסרא, כי זו היא המרמה ותחבולה שהקב"ה עושה עם הקליפה, ומרמה אותה להוציא נשמה עשויה בתוכם והבן זה. עכ"ל.

וראה מאמרי אדמו"ר הזקן, תקס"ו ח"א, ע' קפג. וז"ל: והנה ידוע דבחי' המל' דאצי' היא היורדת לברר בירורים דרפ"ח בבי"ע בכל לילה וכמ"ש ותקם בעוד לילה ותתן טרף והבירור הזה הוא נמשך ובא עד למטה מטה דהיינו גם בגקה"ט לגמרי כמו קלי' דעשיי' הנ"ל היותר תחתוני' מכולם. ואמנם הנה ענין הבירור בד"כ הוא בא למטה בדרך מלחמה עד"מ, וכמ"ש כי תצא למלחמה על אויביך ושבית כו' דקאי למעלה בבחי' מל' דאצי' שמבררת בירורי דרפ"ח ניצוצין מהיכלות הקלי' בדרך מלחמה וניצוח דוקא. והנה המלחמה הגשמי' כמו בב' מלכים גשמי' כמו אדם ויון וכיוצא הנה ידוע לכל מביין בענין מלחמה שלפעמי' יש בעצם המלחמה שיהי' עושה א"ע כנרדף מפני שונאו וינוס מפניו בכדי שהשונא יזוז ממקומו ואז יוכל לסבבנו בחיל אחר מכל צד ופינה ויכנו עד בלי השאיר לו שריד או לאיזה כוונה אחרת יעשה א"ע כנרדף מפניו, וזה ידוע שהמנוסה הזאת ודאי לא טובה לפי שעה שהרי השונא ינוס בשעה שנרדף מפניו והוא רודף אחריו, אלא שמניח א"ע שיכנו שונאו בשביל התועלת הגדול שיהי' לו אח"כ, ועד"ז יש כמה מיני עצה בעניני המלחמה שיניח א"ע יותר לסבול נצחון של השונא תחלה בשביל הנצחון שיצא מזה אח"כ.

והנמשל מזה יובן למשכיל למעלה דלפעמים ענין המלחמה שלמעלה ג"כ ע"ד הזה וה"ע סוד גלות השכינה למטה לסבול שעבוד ועול הע"ש בכדי שיצא אח"כ מזה נצחון גדול בהארת הקדושה האלקי' ומגיע תגבורת ההארה להפוך גם הרע דע"ש לטוב ולהכניעם בתכלית אח"כ ואע"פ שעכשיו הוא בהיפך דרישא שכיבת לעפרא. וזהו מ"ש עת אשר שלט האדם באדם לרע לו, דהשליטה דאדם בליעל באדם דקדושה עכשיו הוא לרע לו אח"כ מפני שיבא מזה ניצוח גדול בתגבורת הקדושה על הסט"א לאכפייא לון מן הקצה לקצה וכמשל הנ"ל בעצת המלחמה להניח א"ע להיות נסבל מניצוח שונאו בתחלה כו' וד"ל. ועד"ז יובן עוד למעלה מעלה עד רום המעלות דגם בעולמות העליונים יותר ג"כ יוכל להיות ענין מלחמה וניצוח דקדושה עם ס"א

ע"ד הזה, והוא מ"ש מי זה בא מאדום כו' דקאי על בחי' ז"א דאצי' שנלחם נגד הקלי' דאצי' איש בליעל וכמ"ש ביעקב ויאבק איש עמו וכמ"ש"ל וד"ל.

והנה בעת אשר שלט האדם באדם כו' אזי נק' פגימת הלבנה שהלבנה חשך אורה לגמרי ובשעה שהנשמות יוצאות ממנה בעת ההיא לפעמי' יגבירו עליהם החיצוני' עד שיקומו בידיהם לגמרי. והדוגמא לזה במה שמצינו בפסל מיכה שנשמת מיכה זה הי' מן הנשמות שיצאו בעת פגימ' הלבנה למעלה והוא אשר השכינה למעלה אז מוסתרת ונעלמת להיות כמו מניצוח לפני שונאו, וע"כ נגבר חלק הרע על נשמת מיכה וכשבאה לגוף בגלות מצרים הי' יוצא ממנו תולדות רעות הרבה וכשראוהו למשה שחמל על הילדים הנאבדים הוציאו לו נשמה זו דמיכה שיתקיים בכדי שיראה משה שאין בכל אלה טוב רק רע וכמו שהי' שעשה פסל ע"ז כו'.

ואמנם זהו מהחלק ממה שנותנים לחיצונים, אבל מה שיצא מהניצוח הזה לרע להם אח"כ יובן מהדוגמא מה שמצינו במעשה דיהודה ותמר דהנה יהודה בודאי לא כיון לתאווה רעה שבודאי הי' נשמר מכחות החיצוני' שגברו אז וגם תמר שהלבישה א"ע בכוונת תאווה רעה ידוע שכוונתה לש"ש הי' וגם ביהודה לא הי' הכוונה רק לש"ש בלבד כי הרי הי' צדיק גמור אך שירד יהודה מאחיו בהתלבשות עניני מלחמה כאלו לברר הטוב מן הרע והוא ע"י שילבישו א"ע בתאווה רעה ויצאו מזה תולדות בקדושה ביתר שאת. ואמנם אם לא הי' תגבורת עוצם כוונת יהודה ותמר לש"ש לא הי' ביכולתם לעמוד במלחמה זו כי הרי מ"מ הי' מושלת בהם תאווה רעה אלא שכוונתן דקדושה דבקה וגברה עליה עד שאע"פ שבחיצוני' הי' שליטת הרע הרי מ"מ יצא מיהודה משיח וגם מלכים ונביאי' רבים ונשמות גבוהות דקדושה וכידוע והרי אנו רואים להדי' שיוכל להיות נתניה מועטת לחיצוני' שמרויח בנתניה זו בכפלי כפלים לאין שיעור כו' וה"ז ממש כמשל העצה במלחמה ליתן א"ע לשונא קצת, אך לתכלית הדבר יהפך עליו ואז יגביר עליו בניצוח גדול יותר הרבה מכמו שהי' מנצח אותו בתחלת המלחמה כו'.

ואמנם זהו הכלל שאין נותני' לחיצוני' בתחלת בשביל ההרווחה שתהי' אח"כ רק בחי' הפסולת והחיצוני' בלבד ולא מבחי' פנימי' כלל כדי שלא יצא שכרו בהפסדו ח"ו. וגם במשל המניח א"ע להיות נרדף משונאו הרי לא יניח א"ע רק במה שיהי' רודף אחריו מעט ולא שיכנו הרבה וכיוצא שא"כ מה ירויח אח"כ. וכך המשל למעלה בעת אשר שלט האדם כו' אין נותנים לו שליטה רק בבחי' החיצוני' בלבד והוא מ"ש מי זה בא מאדום חמוץ בגדים כו' בגדי' לבד כמ"ש וכל מלבושי אגאלתי שהלבושי' שלו בלבד הוא שגעלו ומאס אותן בהניחו לשלוט בהם יניקת החיצונים כו'. וכן הענין בכ"מ שהזכירו רז"ל ענין יניקת הס"א בקדושה אינו רק בבחי' חיצוני' בלבד וכמו ענין המאמר בא נחש על חוה והטיל בה זוהמא אין הענין רק בבחי' לבושים שנפגמו בחי' הלבושים ע"י הזוהמא של נחש כו' כאשר מקבלת ממל' דקדושה הנק' חוה כי היא היתה אם כל חי כידוע שהוא רק בחי' אחוריים דשם ב"ן דקדושה כו' וד"ל. וזהו שארז"ל אמר הקב"ה הביאו עלי כפרה על שמיעטתי את הירח, דהנה בחי' מיעוט הירח מבואר למעלה דהיינו מה שבחי' מל' דאצי' היא בכל חדש בתכלית הירידה להיות ראש לשועלים

בבי"ע ובהיותה שם היא מתלבשת כדי לברר רפ"ח ניצוצי' עד למטה מטה גם בגקה"ט לגמרי כמו באשת זנונים הנ"ל.

ואמנם בהלבשה זאת אינו אלא רק בבחי' חיצוני' בלבד כנ"ל וא"כ גם בי"ס דעשיי' שהמל' דקדושה מברר מל' דקל' בדרך הלבשה כנ"ל התלבשות זו אינו אלא בבחי' חיצוני' בלבד דהיינו שנותני' לה כח ועוז מבחי' לבושי' וחיצוני' מי"ס דקדושה שזה בלבד הוא הנמשך ומתלבש בנוגה אבל אין נותני' לה מבחי' הפנימי' דקדושה דעשיי' כלל וכלל וכמ"ש וכבודי לאחר לא אתן ואין לחיצוני' כח כלל לקבל משם מטעם הנ"ל שאין נתינה זאת ענין אמיתי או אפי' שיהי' בהכרח דבר אלא רק מצד הכוונה שיהי' התועלת אח"כ לרע לו כו', א"כ אין נותנים לו רק בחי' חיצוני' דחיצוני' בלבד והיינו רק כדי לברר ממנו אח"כ פנימי' הקדושה הרבה בכפלי כפליים לאין שיעור (וכמעשה דיהודה ותמר והגם שלאחר שנתנה התורה אסור לנו לעשות כענין זה אפי' באיסור קל של ד"ס וכידוע, אך בדברים המותרים לגמרי מצד הדין אלא שהוא מ"מ בחי' רע מצד התאוה כמו תאוות היתר באכילה ושתי' וכיוצא גם עכשיו יוכל להיות בצדיקים בדוגמא זו בנתינה חיצוני' ולא בבחי' פנימי' כלל.

והדוגמא מזה הוא מ"ש בלק"א הגדול דבהעלות מ"ז באדם גם מתאוה מותרת כממון וכיוצא זה ההרהור מ"מ בחי' רע הוא וכאשר מגביר עליו האהבה האלקי' דקדושה ומתבטלת ה"ז ענין ניצוח הנ"ל שבא לקדושה ביתר שאת אחר שהניח עצמו תחלה, וענין ההנחה אינו שיחשוב מ"ז בתחלה ח"ו אלא שאם נפלה פתאום אל יפול לכו פתאום אלא יגביר עליה האה' לה' וע"י שמתבונן בה איך להעלותה כו' ה"ז כמתאבק עם המנוול שיתנוול גם הוא בהאבקו עמו מפני שיש באיבווקו עמו קצת ניצוח המנוול לפי שעה כו'.

ואמנם לא כל אדם יוכל ללחום בהניצוח ויכול ליפול הנופל לפי שעה גם בהיות שדעתו קצרה, וע"כ ע"ה אסור לאכול בשר וזהו אל יאמר אי אפשרי בבשר חזיר אלא אפשרי אבל אבי שבשמים גזר עלי). וזהו הביאו עלי כפרה על שמיעטתי את הירח דהיינו ליתן מקום לס"א בבחי' חיצוני' דחיצוני' והוא קרבן שעיר דמוסף ר"ח וכמ"ש ושעיר עזים כו' והוא נעשה לכפרה על השכינה שמלבישה א"ע בלבוש זר דקל' לברר כו' והשעיר הוא חלק הס"א בכדי שיצא מזה תוס' אורה בקדושה כמ"ש בזהר בענין הקוצי דשערי שמניחין בתפילין לצאת לבר כו'. והטעם שבר"ח צוה להביא כפרה הוא מפני שאז זמן עליי' המל' מבי"ע ומתחלת להאיר מעט מעט מהארת אור השמש שהוא בחי' שם מה כו' וכנ"ל ועד הנה היתה אפילה מאופל יניקת החיצונים אשר שלטו בבושי' שלה כו' וד"ל. עכ"ל.

וראה אור התורה בראשית ח"ו, ע' 2192 וז"ל: א"ה, ראיתי להזכיר ביאור ענין פ' יהודה ותמר, ולא מצאתי ביאור שיאמר על פ' זו ביחוד, רק מתוך מה שאמר בכמה מקומות, 'בואר היטב פ' זו עפמ"ש בזה הזהר פ' אחרי ע"ש, וכל מה שאכתוב בזה אי"ה הם הכל דבריו ממש רק שנאמרו בדוכתי טובא. הנה הרמב"ן כ' כאן שענין יבום הי' נוהג קודם מ"ת ואפי' באב לאשת בנו ע"ש, וזה יובן עפמ"ש בסידור בענין ברכת הזימון בענין יעקב נשא שתי אחיות שעתידה

תורה לאוסרן כו' ע"ש היטב. וכך יובן למעלה שלפעמי' המל' מקבלת מן החכמ' שלא ע"י ז"א בעלה ע' בסידור בביאור ע"פ והי' מדי חדש כו' איך שבזה מעלת המל' גבוה מן השבת כו' וזהו לכאורה ענין אב משפיע לאשת בנו אלא דוקא באצי' איהו וגרמוהי חד אבל בבי"ע אסור כו' וקודם מ"ת נהגו היתר בזה כטעם הנ"ל בענין יעקב שנשא שתי אחיות כו'.

ומה שהי' צ"ל מעשה זו באופן שיהודה יחשוב שהיא זונה כו' זה נת' בביאור ע"פ מאמר הזהר פ' וישב דקפ"א אך אל הפרוכת כו', שהנה הנשמו' עשוקו' ביד הקליפו' ובירור הנשמו' ע"י מלחמ' כי תצא למלחמ' ושבת שביו, ודרך המלחמה לפעמי' מתכוין ליתן מקום לשונאו שיגביר באיזו מלחמ' קטנה כדי לנצח במלחמה הגדולה ממנה, וכך הי' ענין יהודה ותמר כדי שיוולד ממנה משיח כו', וזהו עת אשר שלט האדם באדם לרע לו שמבררין ממנו עי"ז ע"ש. ונ"ל הפי' שזה נעשה מלמעלה אבל לא שהאדם רשאי לעשות שום נדנוד איסור ח"ו ע"ד לברר כו' הס מלהזכיר ואע"פ שא"צ לכתוב זה מרוב פשיטו' מ"מ אין הפסד לכתוב ע"ד אמרם הזהרו בדבריכם כו'.

וז"ל הזהר פ' אחרי דע"א סע"ב רזא דרוזין הוא, מאי חמאת צדקת זו לעובדא דא, אלא ידעת בביתא דחמוהא ארחוי דקב"ה, איך מדבר האי עלמא עם בני נשא. וכ' המק"מ פי' הקב"ה מתנהג עם בריותיו כדי להצדיקם ומי שמת בלא בני' הקב"ה מתקן לו סוד היבום כו'. ותשב בפתח עיניים, מאן פתח עיניים כד"א והוא יושב פתח האהל כו', עיניים דכל עלמא להאי פתחא מצפאן. פי' המל' נק' פתח האהל וזה נת' בתורה ר"פ לך לך בענין והוא יושב פתח האהל, שמקודם המילה הי' נק' אב ר"ם שכל הנעלם כי לא הי' יכול להיות גילוי החסדי' למטה שלא יהי' יניקה גם לקליפת נוגה, ובהסיר הערלה אזי נק' אברהם התגלות החסדי' בבחי' מל' פתח האהל ועי"ז נעשה אב המון גוים כי נכללו הניצוצו' שהיו מובלעי' בבי"ע בשבה"כ הם נכללו במל' כנר בפני האבוקה שהמל' מקור לבי"ע וזהו דכל עיינין דכל עלמא להאי פתחא מצפאן וכנ"ל בענין פרעה דאתפריעו כו' שמן הדיבור מקבלי' בבי"ע כו'. אשר על דרך תמנת' מאי תמנת' כד"א ותמונת ה' יביט שהוא זעיר ור"ל שע"י המל' יוכל להשיג אח"כ גם בחי' ז"א ועוד שהרי בדיבור מתגלי' השכל ומדות שכולם התגלותם ע"י הדיבור א"כ המל' היא ממש ע"ד תמנת', ושם ישבה לה תמר, ששרש' בבחי' מל' כדי לקבל השפע מבחי' יהוד"ה שהוא בחי' שם הוי' בתוספות ד' ע"ש השפעתו למל' וז"ש הזהר ויהודה עוד רד עם אל, וכ' המק"מ ויהודה הוא בחי' זעיר ומחובר עם המל' הנק' אל. ויראה יהודה ויחשבה לזונה כד"א כן דרך אשה מנאפת, וכ' המק"מ פי' פסוק זה יובן ע"פ מ"ש באוצ"ח כו' (דצ"ט) על פסוק זה וז"ל פי' הפסוק יובן במשנ"ת אצלי עמ"ש באד"ר נשא קכ"ח תיקון ב' יתיב על כורסייא דשביבין לאכפייא להון כו' ע"ש כי הוא סוד משארז"ל בא נחש על חוה.

ופי' הענין כי יש בחי' שמות של אלקים של קדושה ומשתלשלי' למטה עד הקליפות הנק' אלקים אחרים כו' וכאשר עון גורם כו' עד שאותם בחי' של שמות אלקי' דקדושה עליונו' נכנסי' בנקודת ציון כו' אבל אין הקליפות נכנסים שם ח"ו וע"ש ובספר קול ברמה על האד"ר

תמצא יותר בביאור, ולא רציתי אפילו להעתיק זה בשלימות מטעם הנז' בפע"ח שער המצות פרק ח' עיינן עליו.

וביאור הדברים דהיינו ענין ק"כ צרופי אלקי' הנ"ל וההפרש שיש בין ע"ב צרופי הראשוני שהם ב"ד שלמעלה גבורו' ממותקו' שפעולת הדין תכליתו חסד כמו שמרחיצין התינוק מצואתו אע"פ שצועק כו' ובין מ"ח צרופי אחרוני' שהם גבורו' קשות אדמת בני חם, תמצא בביאור רב ע"פ ביאור מאמר הזהר פ' חיי שרה ואם בשדה מצאה כו' ע"ש, ומשם תבין היטב כשתדקדק במ"ש בספר קול ברמה הנ"ל, ולא רציתי להעתיקו הנה מטעם הנ"ל, והרוצה יעיין עליו שם. כי כסתה פניה, כד"א אכלה ומחתה את פיה אוקידת עלמא בשלהובוי ואמרה לא פעלתי און, מ"ט בגין כי כסתה פניה ולית מאן דידע אורחהא לאשתזבא מינה. ביאור הענין הוא עפמ"ש הזהר ר"פ חקת דק"פ ע"ב נו"ן אמאי אקרי הכי בנון אלא השתא היא באנפהא נהירין ועבדת אונאה לבני נשא לבתר מחי כחויא שצי וקטיל ואמרת לא פעלתי כו'.

וביאור הדבר נת' היטב בביאורי הזהר על מאמר הנ"ל דפ' חוקת ותמצא' הענין דגם כשמקבל' מק"כ צירופי אלקי' הנ"ל שהם דיני' עכ"ז הרי בז"א רובו חסדי' ומקבלת משמו' הוי' ג"כ ולכן הדין עצור בתוכה ונעלם ומתחלה אנפהא נהירין מצד החסדי' ואח"כ מתגלי' הדיני' ומחי כחויא כו' וזהו האונאה דאנפהא נהירין ותוכה יקוד כיקוד אש וזהו כי כסתה כו' וע"ש באריכות. (ואפ"ל דמה"ט נק' תמר ל' תמרורי' כו'). ויט אלי' אל הדרך לאתחברא חוורא בסוסקא היינו שהיחוד הוא המתקת גבו' דנוק' בחסדי' דדכורא כנודע וכמ"ש במ"א ע"פ אשה כי תזריע כו' ועפמ"ש הזהר שם דמ"ב סע"ב אתתא מן יומא דאתעברת עד יומא דאולידת לית לה בפומא אלא ילידו דילה אי להוי דכר, ופי' כי הגם שהמל' בנינה מן הגבו' מ"מ ע"י היחוד עם הז"א שרובו חסדי' היא נמתק' עד שרוצה שילידו דילה יהי' דכר בחי' חסד להשפיע למטה כו'.

ופי' כי מצד עצמ' רצונה לעלו' למעלה בחי' גבו' ורשפי אש ולא להיו' ראש לשועלי' בבי"ע אבל ע"י גלוי אור א"ס ב"ה ביחוד זו"נ מבטלת רצונה לפני רצון העליון ב"ה לירד למטה להיו' דירה בתחתוני' כו' ומיתוק זה רצה יהודה למתקה וכנ"ל שיהודה הוא ש' הוי' בתוספות ד' ע"ש השפעתו למל'. כי כלתו היא דעלמא יובן עפמ"ש בענין ארץ אוכלת יושבי' ע' בהביאור ע"פ פ' ציצית נדפס בסידור דבארדיצוב, ולפמ"ש"ל הפי' בענין אחר. מ"ט לא ידע בגין דהא מנהרין כו' יובן במש"ל בזהר דחקת. מה תתן לי בחי' ש' מ"ה ע' מק"מ בשם א"י. ויהי כמשלש חדשי', דשארי ירחא רביעא' לאתערי דינין כו', מובן ע"פ זהר חקת הנ"ל דמתחלה משפע' החסדים שקיבלה ואח"כ מתתלת להשפיע הדיני' לכן בירחא רביעא' התגלו' דיני' כו' והוא חדש תמוז כו' אבל מקודם לא הי' ניכר כי אנפהא הי' נהירין מצד החסדי' ואח"כ מתגלי' הדיני' שקיבל' מצירופי האחרונים דשמו' אלקי' וזהו והיא ינקא מסט"א ולא מסט"א ממש ח"ו רק בחי' דיני' קשי' דקדושה ועוד שעיי"ז מסתעף קטרוגי' דבי"ע כו', כדין ויוגד ליהודה לאמר זנתה תמר כו' מת כתי' בה הוציאווה כמ"ד השליך משמים ארץ כו', ותשרף בשלהובוי טיהרא בגלותא, וזה נת'

בסוף מאמר שאמר ע"פ ובגפן ג' שריגים כו', וזה מאמרו הנה בזמן הגלות שמדת מל' מלאה דינ' וגבו' קשות דנוג' מפתי לחוה כת' בה זנתה תמר כו' ויהודה הוא ש' הוי' בתוספות ד' ע"ש השפעתה מל' ציוה עלי' הוציאוה בגלות' ותשרף בשלהובי טיהרא.

והענין הוא שציוה להוציאה למרחוק להסתתר בגלות להחיות הע' שרים ואז מתרחקת המל' מאור המאציל בתכלי' ההרחק וזהו הוציאוה הוציאו ה' שתמעט עצמה בתכלי' המיעוט כו' ואז תשרף מאל' בשלתובא דרחימותא. פי' שעיקר תגבורת התשוקה והצמאון הוא כל מה שיהי' יותר המניעה וההעדר כמשל הצמא למים שכשעדיין אין לו המים אז התשוקה והצמאון בתגבורת אבל כשהביאו לו המים והוא שות' אז לא שייך צמאון ורשפי אש אלא שמרוה תשוקתו ומתענג כו' וכן אהבת האב אל הבן כשאינו אצלו הוא ברשפי אש כו'. וזהו ענין חולת אהבה ולכך כשהוציאוה בתכלי' הריחוק תגבר בה יותר הצמאון מיסוד האש בהתלהבות כו'. וז"ש דהע"ה צמאה נפשי כו' מתי אבא כו' כן בקדש חזיתך פי' הלואי יהי' לו אהב' זו בהיותו באצי' בקדש כמו שהי' לו הצמאון כשהי' בבחי' ריחוק שאז הוא בתגבורת גדול כו' כמ"ש במ"א.

וזהו שתשרף בשלהובא דרחימותא שהוא תגבורת האהבה וצמאון דכלות הנפש ממש. ועי"ז יומתקו הדיני' שנאחזו בה כי במקור הגבו' נמתקו הגבו' קשות וכמו שלהב המזכה אכל הגבורו' דנוגה של הקרבנות בהמות ועופו' כו' וזה"ע שלהיבי טיהרא כי חום הצהרים קשה לסובלו יותר מחום היום בסוף היום והיינו לכי יעריב השמש ויתגבר יניקת החיצוני' כו' ותמתק עי"ז אה"ר הנ"ל (ועמ"ש במ"א בענין יסורי' שצריך לקבולי באהבה ושמחה כי הדינין מתערין מבינה וע"י אהבה ברשפי אש וגבו' דוקא יומתק' הדיני' ולא באהבה דחסדי' כו' ע"ש ארז"ל ובחרת בחיים זו אומנות) והיא השיבה לו לאיש אשר אלה לו כו' ע"ש בזהר (ואפ"ל לענ"ד שר"ל שלא קיבלה רק ע' מע"ב צרופי הראשוני' דאלקי' הנמשכי' מן ג' אותיות אלה דאלהי' ולא מס"ח האחרוני' הנמשכי' מאותיו' י"מ כמ"ש תשליך במצולות ים כו') ויאמר צדקה ממני צדקה ודאי ממני כי צדיק ה' כו' פי' כי המל' נק' צדק עד לא קבילת דכר וע"י שנמתקו דיני' נק' צדקה כו' וד"ל). עכ"ל.

וראה לקוטי תורה להאריז"ל, פ' וישב. וז"ל: **סוד תמר**: דע, כי תמר שם אדנ"י, בציור כזה: אל"ף דל"ת נו"ן יו"ד גימטריא תרע"א, וכשתסיר שם ייא"י שהוא מס"ג, ישאר תמר. וזהו הבה לשון הזמנה, ר"ל: הכן עצמך לקבל מוחין, כי חמיך שהוא גימטריא החכמה, עולה תמנתה, ר"ל: להשפיע לז"א, הנקרא ת"ם, להעלהו לקבל נת"ה, שהם קס"א קנ"א קמ"ג. גם ת"ן גימטריא יו"ד היות דמ"ה דז"א, וז"ש עולה תמנתה, ולא אמר לתמנת, שהיה נראה שעולה מאליו. ונאמר חמיך שהוא אבא, מעלה (ז"א) לנת"ה שהיא אמא כנ"ל, אז ותמר בגדי אלמנותה לעלות גם היא. ובגדיה, היינו בסוד נקודה מאחורי היסוד. גם בגדיה הוא שהפשיטה לבוש מסאבא מעליה, ואז פשטה ג"כ תואר שם אלמנה, שהוא א', א"ד, אד"נ, אדנ"י, גימטריא אלמנה, וזהו ג"כ בגדי אלמנותה י' אותיות.

ותכס בצעיף: והוא, כי צעיף גימטריא ר"ן, והוא סוד ג' שמות ע"ב שבג' אבות, שכ"א יש לו ע"ב, וי' אותיות, וד' השורש, גימטריא צעיף.

ותשב בפתח עינים: שהם ז' עינים, חג"ת נהי"מ, על אבן אחת, שהוא הנקרא שם ב"ן. והכוונה, שעלתה עד המלכות דחכמה, וז"ש אחר כך על דרך תמנתה, ר"ל עליו ממש, לקחת גם היא המוחין.

ויחשבה לזונה: כתרגומו, נפקת ברא, כי לפעמים שם אדני דבריאה, עולה לזיווג אצילות. וחשב יהודה שהיא היתה מבריאה, שהיצירה היה בגדי אלמנותה. ולא ידע כי כלתו היא, כלת ו' היא, שהיתה מלכות דאצילות המקנת בבריאה, שבגדי אלמנותה הוא בריאה.

ויט אליה: כדי שתבא לפניו פב"פ, ונעשה פרצוף, שהיא הוי"ה דשם ב"ן, וזהו ר"ת "נא "אבא "אליך. אז ותאמר מ"ה תתן לי, שהיתה רוצה לקבל חסדים דשם מ"ה, למתק ה"ג ה"פ אלקים, רומזים בר"ת "תתן" לי. עוד אמרה לו וברמז, כי אני שם אדני, ושם מ"ה תתן לי, שיהיה גימטריא נ"ס, לצאת מהגלות המר, הנקרא תמר במרירות. והשיב, אנכי אשלח גדי עזים שהוא סמא"ל מן העולם.

ויאמר מ"ה הערבון אשר אתן לך: שם מ"ה, כי תחלה מקבלת הלבושים, ואחר כך המוחין עצמם. ואמרה חותם, גימטריא תנ"ה. (שאה"י האור כולל בהם) ופתילך, גימטריא תקמ"ו, גימטריא חותם, ושם הויה ואדני עמהם. ומטך, הוא שם מ"ה עם י' אותיות שלו, גימטריא מטה. מיד ויבא אליה, ונעשה הזיווג.

ותלבש בגדי וכו': כי חזרה בסוד נקודה, ובסוד האלמנה. וישלח יהודה וגו', העדולמי: שהוא יסוד, ולא מצאה, שהיתה בסוד נקודה, וזהו העדולמי יסוד ז"א, שבו מלובש יסוד אבא, ועדולמי עולה ב"פ יסוד. ושמו חירה, ה"ר ח"י, יסוד ח"י העולמים, וה"ר היינו עטרת היסוד. גם הר"ה גימטריא רי"ג, כמנין הצדיק עם אותיות.

ותקשור על ידו שני: דע, כי ער השחית יותר מאונן, חדא דהשחית בידו, ועוד כי לא היה מחמת סבה, רק מחמת עבירה. ואונן לא היה, רק כי ידע כי לא לו יהיה הזרע. וגם לא היה, רק אם בא אל אשת אחיו, ושחת ארצה. ולזה יהודה חשב, שלא היה צריך רק להביא את ער. ועוד, בעבור שער הניח בה רוחא, דהיינו אין אשה כורתת ברית, אלא למי שעשאה כלי, כי הואיל וכוונתו היה רק שלא תתעבר, אם כן בוודאי הואיל ואין אשה מתעברת מביאה ראשונה, לא שחת זרעו בפ"א. אבל אונן תמיד השחית זרעו, כי כבר היתה בעולה והיה אם בא תמיד שיחת זרעו ארצה. ומ"מ בעבור שאונן עשה בה מאמר, ודבק בה רוחא ע"י קידושין, שבו ג"כ מדבקין רוחא. וכשבא לצאת, הנכנס ראשון יצא אחרון, ופרץ היה ער, וזרח אונן. וזרח נתן ידו לאמר, כי כיון שלא היה משחית זרעו בידו, היה רוצה לצאת ראשונה ליקח הבכורה דהוא עדיף, והמילדת קשרה על ידו שני, דמ"מ הוא כמי ששפך דמים ואינו טוב לגמרי, וכיון שכן, ראוי

שיצא ג"כ ער בראשונה, ומה פרצת עליך פרץ, שנתחזקת, כמשל השפופרת הנ"ל, מי שנכנס ראשון יצא אחרון.

ויראה יהודה ויחשבה לזונה כי כסתה פניה: ראה אור התורה להמגיד פרשת וישלח. וז"ל: ותשב בפתח עינים ויראה יהודה ויחשבה לזונה כי כסתה פניה. פי' תמ"ר נקרא ת"ם מ"ר, המחשבה זרה היא מר אבל באמת היא תמה. ע"ד ראיתי עבדים (רוכבים) על סוסים. סוסים נקרא אותיות של התפלה. (והמחשבה) [וכאשר מחשבה] זרה רוכבת עליהם (ירחם אדם) [וראה אותו האדם, תמה] מאוד כי עבד רוכב על סוס המלך. אבל כשנותן על לבו שזה מהאותיות הקדושים רק הצירוף הוא דבר שטות [נ"א: אבל כשמישים על לבו שהלא המה אותיות קדושים רק הצירוף הוא לא טוב], וכשמביא את האותיות למחשבה בא [נ"א: מביא] זה לעולם התמורה, ונעשה מאלו הצרופים דברים אחרים, מדברי שטות דברי תורה.

וזהו ותשב בפתח עינים, באותו פתח שהכל מסתכלים בה להקב"ה, ויראה יהודה ויחשבה לזונה, פי' זו נאה, שהיא אבר מהשכינה. אך [קשה, אם זו אבר מהשכינה מדוע הוא כך מלובש בדברי שטות. ואמר] כי כסתה פניה, [כלומר] פנימיותה [נ"א: הפנימיות] הוא מכוסה.

וזהו פי' וימלוך באדום בלע בן בעור. (פי' ריב"ש זלה"ה) [דהבעל שם טוב ע"ה] אמר על מה דאיתא בזוה"ק שדנין (אותו) [את האדם] בכל היכל והיכל ומגרשין אותו מההיכל כשאינו ראוי, (זהו) פירושו ההיכלות נקראו הדבורים שהשכל שורה בהן, (והוא) [והאדם המתפלל הוא] הולך מאות לאות ומתיבה לתיבה, וכשהוא אינו כדאי מגרשין אותו, פי' שזורקין לו מחשבה זרה וממילא הוא בחוץ.

וזהו וימלוך באדום [בלע בן בעור]. אדו"ם נקרא התלהבות. וכשאדם מתפלל בהתלהבות ושולטת עליו מחשבה זרה נקרא בלע, לשון כריתה, ב"ן, כשמבין זאת המחשבה זרה מה היא, בעור, מבער אותה, שמכחה בא אל התלהבות יתירה להבורא [נ"א: בא להתלהבות הבורא] ית' [כידוע]. ושם עיר"ו, [כלומר] מפני מה נתעורר עליו, עירו לשון התעוררות, דנהבה, שנותן על דעתו שיתן דין על זה [נ"א: שנותן אל דעתו ומשים אל לבו שזהו נתינת הדין, רצה לומר שדנין אותו].

וזה פירוש איה סופר את המגדלים. דקשה איך המחשבה אין לה בושה לתפוס בתפלה ולבלבל אותה [נ"א: לתפוס ולהאחז בתוך התפלה]. אך התירוץ הוא שבאה [נ"א: שהיא מביאה] למדת גדלות מכח שרוצה לעלות [למעלה] להקב"ה. ומה [נ"א: וזהו] סופ"ר המגדלים, שמנהיר את המגדלים, (עם) [ר"ל] המ"ז שהיא בבחי' [נ"א [שעל ידה] בא לידי בחי'] גדלות כדלעיל.

ויראה יהודה ויחשבה לזונה כי כסתה פניה: ראה דגל מחנה אפרים פרשת וישב וז"ל: ותשב בפתח עינים כי ראתה כי גדל שלה והיא לא ניתנה לו לאשה וגו' ויחשבה לזונה כי כסתה פניה (לח, יד). יש לומר בזה בדרך רמז כי התורה נקראת תמר כי תרי"ג מצוות עם עשרים

ושתיים אותיות התורה עם אותיות כפולים, הם מספר תמר והנה מתחילה כשמתחיל ללמוד תורה התורה עושה לו תאוה לומר איזה פשט או דרוש כדי שיהיה לו חשק ללמוד ואף שהיא שלא לשמה על כל זה מתוך שלא לשמה בא לשמה, וזהו ותשב תמר היינו התורה כנ"ל בפתח עינים על דרך כי תאוה הוא לעינים (בראשית ג', ו') והיינו בפתח בפתחות דברים בתחילת לימודו עושה לו תאוה וחשק כנ"ל אולי יבוא מזה לתכלית האמיתי וילמוד לשמה אך כשראתה שנשאר בזה ואינו משים על לבו כלל שאין זה עיקר התכלית ויבוא לתורה אמיתית ללמוד לשמה אז התורה מסתרת פניה ממנו ומתכסה ממנו ואינו רואה אור התורה ונדמה לו שאין פנימיות בתורה רק סיפורי מעשיות, הוא שמרמז כי ראתה כי גדל שלה היינו אבל כשראתה כי גדל שלה והיא לא ניתנה לו שלה על דרך כי יבוא שילה (בראשית מ"ט, י') שהוא מספר משה שהוא לשמה אותיות למשה והיא לא ניתנה לו ולא בא לזאת המדרגה אז התורה מסתרת עצמה ממנו ולכך ויחשבה לזונה היינו שמחשב על התורה שאין בה שום פנימיות רק סיפורי מעשיות כי כסתה פניה היינו שהתורה מכסה אור פניה ממנו ואינו רואה כלל שום פנימיות בה, ויט אליה אל הדרך וגו' כשמיישב את עצמו לנטות אל התורה לילך בדרך הישר וכו' וישאל לאנשי מקומה היינו לצדיקים וחכמים הדבקים למקום ברוך הוא בענין התורה ואמרו לא היה בזה קדשה היינו ששקר היא מה שחשב את התורה לזונה כנ"ל שאין בה פנימיות רק עיקר התורה הוא לדבק בפנימיות ובאור התורה וכן הוא סדר הלימוד בתחילה ויקרא שמו פרץ היינו שלא לשמה שהוא בראשונה ואחר כך נעשה ההולדה השניה שהיא העיקר וזהו ויקרא שמו זרח היינו זריחת אור התורה כשלומד לשמה והבן:

או יאמר ותסר בגדי אלמנותה ותשב בפתח עינים אשר על דרך תמנתה, על דרך הנ"ל כי תמר היא התורה ובתחילה ילמד אדם שלא לשמה ומתוך שלא לשמה בא לשמה, והוא שמרמז ותסר בגדי אלמנותה היינו מה שהיה לומד תחילה שלא לשמה בלא התקשרות לאמיתת התורה והיתה בחינת אלמנה ותשב בפתח עינים היינו כשלומד אחר כך לשמה ונפתח עיניו באור התורה על דרך גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך (תהלים קי"ט, י"ח) שנתגלה לו אור התורה והחכמה, והוא שמרמז אשר על דרך תמנתה היינו לשון תימן שהוא דרום ונקרא ימין והוא בחינת לשמה על דרך אורך ימים בימינה (משלי ג', ט"ז) וכשהולך בזה הדרך התורה היא לו לפתח עינים להבין ולהשכיל עמקי סודותיה וסוד תעלומיה והבן.

ויראה יהודה ויחשבה לזונה כי כסתה פניה: ראה אור המאיר, שיר השירים וז"ל: ומעתה תבין: זאת קומתך דמתה לתמר, כי שמעתי מהמגיד זלה"ה שאמר מחשבה זרה נקרא תמ"ר צרוף ת"ם מ"ר, כלומר טרם מתבונן המשכיל על פנימיות המלוכש במחשבה זרה הצרוף הוא מ"ר, ואחרי התבוננו במעוז שכלו לדעת ולהשכיל מהותה ואיכותה מקום מוצאה, כי לכולם יש להם מקום מוצא באותיות התורה, מהפך מצרוף מ"ר לצרוף ת"ם ולכן נאמר כשראה יהודה לתמר (בראשית לח, טו) ויחשבה לזונה, כלומר הגם שעתה הצרוף הוא מ"ר, עם כל זה אחר שמתבונן במעוז שכלו לדעת מאין נמשכה ומעלה אותם לשרשה נעשם צרוף ת"ם, וזהו

ויחשבה לזונה, כלומר זה נאה, ובוזה תולה תקון קומת השכינה להכינה ולסעדה בתקון תכשיטים.

וזהו: זאת קומתך מלת זאת כינוי לשם השכינה הנקרא זאת (זוה"ק ח"ג רצז, ב), קומתך דמתה לתמר, כלומר כל עצמה עם בנין קומתה דומה ותולה במחשבות האדם, אם כחו יפה לקשוט מחשבותיו אפילו מחשבה זרה הבאים לו בתורה ותפלה להפוך אותן מצרופים מרים לצרופים טובים לבנות עמהם קומת השכינה, ובודאי זא"ת קומתך דמתה לת"ם מ"ר כנ"ל, להפוך ממר לת"ם, ובוזה נאות לו לאדם להשלים את נפשו את האלהים אז טוב לו.

ויראה יהודה ויחשבה לזונה כי כסתה פניה: ראה תורת מנחם תשי"ד ח"א ע' 280. וז"ל: בפרשת השבוע מסופר אודות לידת פרץ, שמשח הוא מבני בניו ע"י מעשה יהודה ותמר. ועד"ז מצינו בנוגע לישי אבי דוד, שישי חשב שבא על שפחתו כו'.

וטעם הדבר שהוצרך להיות באופן כזה כדי להוציא את הנשמות של דוד ומשיח מהקליפות, שלא היו מניחים אותם לצאת, ולכן הוצרך להיות באופן שיחשבו שיש להם חלק ונחלה כו'. אמנם, מצדה של תמר, הי' זה ענין של מסירת נפש, שהרי תמר "היתה צנועה בבית חמי", ואעפ"כ מסרה נפשה בשביל להמשיך נשמת משיח. ונקודת הענין, שבשביל גילוי המשיח יש צורך בענין של מס"נ דוקא.

א"ר אלעזר לאחר שנמצאו סימניה בא סמאל וריחקן בא גבריאל וקירבן היינו דכתיב למנצח על יונת אלם רחוקים לדוד מכתם א"ר יוחנן משעה שנתרחקו סימניה נעשית כיונה אילמת לדוד מכתם שיצא ממנה דוד שהיה מך ותם לכל. (גמ' י, ב)

דכתיב למנצח על יונת אלם רחוקים לדוד מכתם: ראה ספר ארץ החיים על תהלים, לר' אברהם חיים הכהן. וז"ל: למנצח על יונת אלם, דרשו רז"ל על תמר כשהיתה רוצה לשלוח ליהודה הסימנים בא השטן ורחקן והיתה כמו יונת אלם ובא מלאך וקרבן וכל זה היה בשביל הכתר של דוד וז"ש לדוד מכתם שיצא ממנה דוד שהיה מך ותם וזכר הנס שנעשה לתמר באחוז אותו פלשתים בגת שגם עמו יעשה הקב"ה נס ורמז מרמז על השכינה הנק' ה"י ועם אותיות אלה הוא אלקים ונק' יונה גימ' ע"א מורה על שם "אהדונה" גימ' ע"א גימ' יונה ושני יודין הם סוד כנפי יונה וז"ס אלישע בעל כנפים שאמר על תפלין כנפי יונה וז"ס מ"ש בזוהר פ' קרח ששני יודין הם סוד שני עשרונים לאיל דא ו"ו ר"ל כי חיבור יהוה אדני יו"ד בראש יו"ד בסוף וג' אותיות אמצעות גימ' ע"א גימ' לאיל וזה שמסיים וכלא א' וע"ש.

דכתיב למנצח על יונת אלם רחוקים לדוד מכתם: ראה ספר חזה ציון על תהלים, לר' עמנואל חי ריקי. וז"ל: למנצח על יונת אלם רחוקים לדוד מכתם: מזמר דוד על תמר שהוא יצא ממנה כמבואר במדרש, שנעשית כיונה אלמת בשעה שנתרחקו סימניה, הכי מבואר שם. וזה רמוז יפה בר"ת וס"ת יונ"ת אל"ם רחוקי"ם, שהוא תמ"ר אמ"י. וזהו אחד מן הכתמים שיש

לו ליחוס דוד למראית העין, מתמר שזנתה עם חמיה, וכשז"ל (יומא דף כ"ב ע"ב) שקופה של שרצים תלויה לו מאחוריו. משום הכי קאמר "לדוד מכתם" לשון נכתם עונך לפני (ירמיה ב' כ"ב). וכן נוטריקון של מכתם הוא תמר כלה מעוברת מחמיה. וזה המזמור היה מזמר באחוז אותו פלשתים בגת, דאז היה בסכנה גדולה כתמר בעת שבא סמא"ל ורחק סימניה. והקב"ה הצילו כמו שהציל תמר אמו, שעליה למראית העין נאמר איש כי תשטה אשתו, דאשתו היתה לה להיות, כמשאז"ל על צדקה ממני, דאמר הקב"ה ממני יצאו הדברים. ועשתה עצמה כאילו נכנס בה רוח שטות הרמוז בכי תשטה כשז"ל, וכזונה זנתה עם חמיה. וכמו כן עשה דוד עצמו כאילו נכנס בו רוח שטות ועל ידו נצול מיד אכיש מלך גת, ככתוב (שמואל א', כ"א י"ד) וכדאיתא במדרש (ילקוט שמעוני שמואל א' כ"א רמז קל"א).

לדוד מכתם שיצא ממנה דוד שהיה מך ותם לכל: ראה תולדות יעקב יוסף פרשת נשא וז"ל: נחזור לענינינו, כי שכינה נק' מך כשרגליה יורדת מות, וכשהיא עולה נהפך מן מת ונעשה תם. ודוד שהי' מרכבה למדה זו, נקרא מ"כתם, לכך אמר מכתם לדוד, כי המדה שנקרא מך ותם מצא' לדוד שיהי' מרכבה למדה זו, בסוד ושכנתי בתוכם.

לדוד מכתם שיצא ממנה דוד שהיה מך ותם לכל: ראה ספר קהילת יעקב ערך מכתם וז"ל: מכתם זה דוד שהיה מך ותם, שהיה מכתו תמה שנולד מהול, מדרש תהלים. ויש לומר על פי מה שכתבתי לעיל, מך בחינת יסוד, תם בחינת מלכות בסוד יעקב איש תם, בעלה דהאי תם, כמו שאמר בזוהר שלח, והיסוד כלול בבחינת דוד שהיא בחינת מלכות, על כן נקרא ים יסוד מלכות, וכן מך תם, יסוד מלכות, גם מכתם גימטריא ת"ק, אלהים דיודין וריבוע אלהים גימטריא ת"ק, והוא במלכות. גם נודע כי המלכות מזדווגת בזעיר ונעשה יחוד הוי"ה אדני, ואז הוא נותן לה ה' חסדים מאבא, ה' פעמים ע"ב ונ' אותיותיהן גימטריא ת"י, עם הוי"ה אדני גימטריא תק"א, מכתם עם הכולל, ובתיקונים פירוש מכתם הוא גוף וברית, מך הוא צדיק, תם הוא תפארת, ויעקב איש תם.

לדוד מכתם שיצא ממנה דוד שהיה מך ותם לכל: ראה ספר המאמרים עזר"ת ע' עז. וז"ל: בגמ' סוטה ד"י ע"ב, מכתם שהי' מך ותם לכל. ופרש"י מך עניו, ותם תמים בדרכיו. והענין הוא, דדוד הי' בבחי' ביטל בתכלית, וכמ"ש אנכי תולעת ולא איש כו', וכת' אם לא שויתי ודוממתי, שהי' בבחי' דומם, היינו כמו ונפשי כעפר כו', והיינו הביטל בבחי' הנחת עצמותו, שאינו בבחי' מציאות כלל בעצמו כו', וז"ש לא גבר לבי ולא רמו עיני, שע"ד הפשוט היינו שלא הי' יכול לרומם עיניו כלל באיזה בחי' התפשטות יש, אלא עיניו למטה תמיד מגודל עוצם הפחד והביטל במציאות כו', ובמו בתפלה שצ"ל עיניו למטה מפני שהוא כעומד לפני המלך, שמתבטל מציאותו כו' וכמו"כ בדוד שהי' מרכבה לבחי' מל', הי' שורה עליו מלכות שמים דלעילא תמיד כו'.

דבר אחר מכתם שהיתה מכתו תמה שנולד כשהוא מהול דבר אחר מכתם כשם שבקטנותו הקטיץ עצמו אצל מי שגדול ממנו ללמוד תורה כך בגדולתו. (גמ' י, ב)

דבר אחר מכתם שהיתה מכתו תמה: ראה בן יהוידע כאן. וז"ל: שהיתה מכתו תמה. נ"ל בס"ד ע"פ מ"ש מהרח"ו ז"ל שהערלה היא חלק הזוהמה שבזכר ע"ש, ולז"א שהיתה מכתו הוא חלק הזוהמה תמה, שנולד בלא ערלה, ובזה בזכותו גברה תמר על פלוני, שרחק את סימניה אשר הוא מקור הזוהמה.

והיא שלחה אל חמיה לאמר לאיש אשר אלה לו אנכי הרה ותימא ליה מימר אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב ואמרי לה אמר רב חנא בר ביזנא אמר רבי שמעון חסידא ואמרי לה אמר רבי יוחנן משום ר' שמעון בן יוחי נוח לו לאדם שיפיל עצמו לתוך כבשן האש ואל ילבין פני חבירו ברבים מנלן מתמר. (גמ' י, ב)

נוח לו לאדם שיפיל עצמו לתוך כבשן האש ואל ילבין פני חבירו: ראה שו"ע אדמו"ר הזקן, חושן משפט, דיני אונאה וגניבת דעת, סעיף כט. וז"ל: ומאד מאד צריך לזהר שלא לבייש שום אדם מישראל בין בדבור בין במעשה. ואפילו עושה מעשה טוב ועל ידי זה באה הבושת לחבירו כמו שמצינו באחד מן החכמים שהיה רגיל להשליך מעות לעני בן טובים בכל יום בבוקר השכם בסתר אחורי הדלת שכשיפתח הדלת ימצאם פעם אחת ביקש העני לידע מי הנותנם שם והלך לראות וברח החכם מפניו עד תוך כבשן האש כדי שלא יתבייש העני שנוח לו לאדם להפיל עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חבירו ברבים שנאמר היא מוצאת והיא שלחה אל חמיה לאמר לאיש אשר אלה לו אנכי הרה ולא אמרה לו בפירוש אלא ברמז אם יודה יודה ואם לאו לא תפרסמו.

הכר נא א"ר חמא ברבי חנינא בהכר בישר לאביו בהכר בישרוהו בהכר בישר הכר נא הכתנת בנך היא בהכר בישרוהו הכר נא למי נא אין נא אלא לשון בקשה אמרה ליה בבקשה ממך הכר פני בוראך ואל תעלים עיניך ממני ויכר יהודה ויאמר צדקה ממני היינו דאמר רב חנין בר ביזנא א"ר שמעון חסידא יוסף שקדש ש"ש בסתר זכה והוסיפו לו אות אחת משמו של הקב"ה דכתיב עדות ביהוסף שמו יהודה שקדש ש"ש בפרהסיא זכה ונקרא כולו על שמו של הקב"ה (גמ' י, ב)

יוסף שקדש ש"ש בסתר זכה והוסיפו לו אות אחת משמו של הקב"ה יהודה שקדש ש"ש בפרהסיא זכה ונקרא כולו על שמו של הקב"ה: ראה ספר כתונת פסים פרשת בלק וז"ל: נבאר פסוקי תהלים סימן פ"א (ז-יז) עדות ביהוסף שמו בצאתו על ארץ מצרים שפת לא ידעתי אשמע, הסירותי מסבל שכמו וגו' עד סופו. וכתבתי מזה בדף כ"א ובמ"א. וכעת נ"ל דכתבתי במקום אחר שמעתי בשם מורי זללה"ה למתק דינין בשורשן ל"ל שאם ימצא בתוך הדין איזה שורש של חסד נעשה הכל חסד וכו', יעו"ש. והענין, שיש בכל מציאות שנמצא

בעולם דבר והיפוכו, בתוך גבורה ודין יש בו חסד, ובתוך החסד יש בו גבורה ודין, והכל לפי המקבל, וזהו שאמרו בש"ס (ברכות ס: גירסת ע"י) שיהא רגיל לאומרו, כל דעבדין מן שמיא לטב עבדין וכו', וזהו ענין נחום איש גם זו (תענית כא א), וכמ"ש שהוא ביד האדם להפך מרעה לטובה, לעשות מגבורה ודין חסד.

וכבר נודע כי מצות לא תעשה שהם הלאוין, הם גבורות ודין. ומצות עשה, הם מצד החסד. והיודע להפך מן לא אל, שהוא חסד אל כל היום (תהלים נב, ג), נעשה מגבורה חסד. ובחינת אבא הוא קו הימין חסד, ובחינת אמא קו שמאל גבורה, לכך לפעמים הקדים אב ולפעמים הקדים אם, ללמדך ששניהם שקולים, ר"ל שנכללו זה בזה, קו החכמה קו ימין נכלל בגבורה של אמא בשמאל, ואמא גבורה נכלל בימין שהוא אבא חסד. ובזה נעשה יחוד הויה אדם, שהוא יחוד קודשא בריך הוא, על ידי כוונה הנ"ל, והבן.

ובזה יובן, עדות ביהוסף שמו בצאתו על ארץ מצרים וכו'. דאמרינן(י)ן בש"ס דסוטה (י ב) יוסף שקידש שם שמים בסתר הוסיפו לו אות אחת משמו של הקב"ה וכו'. והכוונה, על ידי שידע דעת זה להפך הרעה לטובה כמפורש בפסוק (בראשית נ, כ) אתם חשבתם עלי רעה אלדים חשבה לטובה להחיות עם רב ושיהי' לכם לפליטה גדולה, והיינו על ידי שקבל הרעה באהבה, שידע שהוא לטובה, שבזה המתיק הרעה והדין בשרשו שיצא בו חסד, ונכלל שמאל בימין ונעשה חסד באמת, ונעשה יחוד קודשא בריך הוא ושכינתו על ידי שנכלל שמאל משם אדני"י בימין ששם הוי"ה כנודע.

וז"ש שקידש - ע"י קידושין לייחד שם עם שמים, בסתר - במחשבתו. והוסיפו לו אות אחת ונקרא עדות ביהוסף, זה גרם לו בצאתו על ארץ מצרים - להיות שליט על ארץ מצרים, ונתהפך באמת הרעה לטובה, מן כלם נעשה מלך.

יוסף שקדש ש"ש בסתר זכה והוסיפו לו אות אחת משמו של הקב"ה יהודה שקדש ש"ש בפרהסיא זכה ונקרא כולו על שמו של הקב"ה: ראה מאמרי אדמו"ר הצ"צ, תרט"ו ע' קל. וז"ל: והענין דכתיב ויגש אליו יהודה, דענין יוסף הוא כמ"ש יוסף ה' שנית ידו, שהוא בחי' תוס' אור, שבדרגת אלקות יש ב' בחי' חוק הקצוב כמ"ש עוד כל ימי הארץ כו' לא ישבותו, שהוא ע"י ברית הקשת, ויש בחי' תוס' כו' וכמארז"ל נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים, וכל עיקר התהוות התחתונים הוא רק מה' הבלא כו' ולהיות לו דירה הוא בחי' יוסף, וכמארז"ל מצינו תוספתו של הקב"ה מרובה על העיקר וכמו תוס' כתובה, שעיקר הכתובה מנה או מאתים והתוס' הוא בלי שיעור, כך למעלה עיקר החיות הוא ביו"ד נברא העוה"ב, בה' נברא העוה"ז, ועד"מ ביטול אות א' לגבי נפש המדברת וכ"ש למעלה, שלכן נק' הבריאה מאין ליש ובאמת כתי' כי ממך הכל, אלא שעיקר מקור היש הוא מבחי' אין ואפס שאין להמשיל אפילו ביטול הטיפה שבים אוקיינוס, כי למעלה כתי' אין ערוך לך ה' אלקינו, אמנם בחי' התוס' הוא מרובה על העיקר בחי' בלי גבול, והכלי לקבל גילוי זה הוא בחי' יהודא, כמ"ש הפעם אודה את ה', ולכן התפלה מתחלת הודו לה', ומסיימת מודים אנחנו לך, ומאן דלא כרע במודים אינו קם בתחה"מ, וכמא' איהי בהוד, ובחי' ההודאה הוא כלי קיבול לבחי' ברכה המשכה, בחי' יוסף, אמנם קיום הגילוי הוא דוקא כשיש התכללות יהודא ויוסף, וכמא' ברכנו אבינו כולנו כאחד, וזהו מ"ש אחד באחד יגשו שהאחד דבחי' יהודא מקבל בחי' אחד

דיוסף, וכד חמא כו' דאתפלג אמר הכל כו', לפי שלא נתקיים, וזהו ההפרש בין משכן שילה דכתי' ואהיה מתהלך באוהל ובמשכן ובבית עולמים כתי' כי לא באתם עד עתה אל המנוחה ואל הנחלה זה בית עולמים, לפי שמשכן שילה הי' רק בחלקו של יוסף, אבל בית עולמים הי' בחלק יהודה ובנימין, ולכן ביוסף נמצא ג' אותיות דשם הוי' כמ"ש עדות ביהוסף שמו, וביהודה יש כל השם, לפי שעיקר ההמשכה הוא מג' אותיות יה"ו בה' תתאה, לכן יהודא הוא המקבל הגילוי.

ת"ר אבשלום בשערו מרד שנאמר וכאבשלום לא היה איש יפה וגו' ובגלחו את ראשו (וגו') והיה מקץ ימים לימים אשר יגלח כי כבד עליו וגלחו ושקל את שער ראשו מאתים שקלים באבן המלך תנא אבן שאנשי טבריא ואנשי ציפורי שוקלים בה לפיכך נתלה בשערו שנאמר ויקרא אבשלום לפני עבדי דוד ואבשלום רוכב על הפרד ויבא הפרד תחת שובך האלה הגדולה ויאחזו ראשו באלה ויותן בין השמים ובין הארץ והפרד אשר תחתיו עבר [שקל ספסירא בעא למיפסקיה]. (גמ' י, ב)

בשערו מרד שנאמר וכאבשלום לא היה איש יפה: ראה ספר מושיע חוסים, לר' משה דוד וואלי, ע' שו. וז"ל: וכאבשלום לא היה איש יפה בכל ישראל. ומ"ש: להלל מאד, לא להלל לאבשלום, כי מתת אלקים היא, אלא "להלל מאד" להקב"ה שככה לו בעולמו. וגם מפני שכל היופי בא מצד הת"ת שהוא כלול בגוונים ואיהו רזא דשם הוי"ה במילוי אלפין שעולה כמנין מא"ד, לפיכך כתיב "להלל מאד". וגם זהו הטעם שהתקינו רז"ל לברך: שככה לו בעולמו, כי מלת ככ"ה עולה מ"ה ברזא דאמרן. וענין אמרו: מכף רגלו ועד קדקדו לא היה בו מום, כי החסדים המגולים היו מתפשטים בכל קומתו והמה כללו יופיו, ולא נתנו מקום אל הדינים הכעורים להתאחז בו, וכל דין משם אלקים שהוא שם המשותף כידוע ועולה כמנין מו"ם, ועל רזא דא כתיב "מכף רגלו ועד קדקדו לא היה בו מום". גם להלל הוא ר"ת ל"א ה"ניח ל"איש ל"עשקו, שהחסדים היו מרחיקים את החצונים, ובכך שומרים את יופיו שיהיה "להלל מאד" כמו שכתוב בענין. אלא שסוף סוף נתגאה בשערו, ומפני גאותו נסתלקו ממנו החסדים השומרים, ונתאחזו בו הדינים הקשים והמרים של החצונים עד שנתלה בשערו. ואמנם היה לו קצת תיקון על אחיזת החצונים עד בא עת פקודתו, והתיקון הוא להיות מגלח את שערו אשר בו אחיזתן העצומה של החצונים מרזא ד"קץ הימים" שהיה מכביד עליו עבטיט ולא יוכל שאתו, וז"ס: ובגלחו את ראשו והיה מקץ ימים לימים אשר יגלח כי כבד עליו וגלחו. והנה הכתוב מעיד על חשיבותו, שאפילו שער ראשו היה יקר וחשוב מאד מפני ההשראה הקדושה שהיתה שורה עליו מצד המלכות דאיהי רזא ד"אבן המלך" שמזדווגת עם היסוד, וז"ש: ושקל את שער ראשו מאתים שקלים באבן המלך, ואולי ה"מאתים שקלים" הם כנגד אלקים בריבוע שעולה מאתים, אלא שסרח ונתקלקל ונמסר ביד החצונים...

ויקרא אבשלום לפני עבדי דוד ואבשלום רוכב על הפרד, שהוא רמז אל הפירוד בענין המרד, וגם אל הפיתוי מסטרא דפירודא שגרם את רעתו. ונרמז גם כן בר"ת ר"וכב ע"ל ה"פרד שהם

אותיות רעה, כי רעה נגד פניו מוכנת ומזומנת והוא יצא לקראתה לקבל את עונשו, וסטרא דפירודא ממש היא שהביאתו למקום פורענותו, וז"ס: **ויבא הפרד תחת שובך האלה הגדולה**, היכן שהיו מתריסין כנגדו כל הש"ך דינים שנרמזים במלת "שובך" שהם אותיות ש"ך ב"ו, ברזא דאמרן. ולפי שנתגאה בשערו לפיכך נתלה בשערו, וז"ש: **ויחזק ראשו באלה**. ואולי שזאת "האלה" היא סוד הנוק' דמסאבותא שנדבק בה בפה חנף הגונב את הלבבות כמעשהו של נחש, ולבסוף נמסר בידה ונלכד ממנה. וכבר פירשנו למעלה שאבשלום הוא בחינת היסוד הנתון בין ת"ת ומלכות שהם סוד השמים והארץ, ולכן בעת פורענותו כבודו בקלון המידו ויותן בין השמים ובין הארץ, לסימן שמאס את דבקו והודו נהפך עליו למשחית. ולא עוד אלא שסטרא דפירודא שהוא נדבק בה עזבתו בעת צרתו ונשמטה מתחתיו, וז"ס: **והפרד אשר תחתיו עבר**. ונמצא שהזכר דמסאבותא מסרו ביד הנוק' שלו להמיתו, כי כן דרכה, דחייכת וקטילת ואחר כך עזבו ורחוק ממנו.

תנא דבי רבי ישמעאל באותה שעה נבקע שאול מתחתיו וירגז המלך ויעל על עליית השער ויבך וכה אמר בלכתו בני אבשלום בני בני [אבשלום] מי יתן מותי אני תחתך אבשלום בני בני והמלך לאט את פניו ויזעק המלך קול גדול בני אבשלום אבשלום בני בני הני תמניא בני למה שבעה דאסקיה משבעה מדורי גיהנם ואידך איכא דאמרי דקריב רישיה לגבי גופיה ואיכא דאמרי דאייתיה לעלמא דאתי. (גמ' י, ב)

וירגז המלך ויעל על עליית השער ויבך: ראה ספר מושיע חוסים שם. וז"ל: **וירגז המלך ויעל על עליית השער ויבך**. אלא שגם זה היה לטובה, כי מתוך רוגזו ועצבו כי גדל הכאב מאד אמר "בני" שמונה פעמים, וכבר ידוע אמרם ז"ל: **שבעה דאסקיה משבעה מדורי גיהנם**, כי נפל עד הכור שהוא התחתון מכלם לפי שפגם ביסוד הקדוש, וחד דאייתיה לעלמא דאתי. וזהו הטעם שעלה "על עליית השער" כי זה היה לסימן שהיה משתדל ומתעסק להעלותו, והבכיה, למתק את דיניו.

ומ"ש: **וכה אמר בלכתו בני אבשלום וגו'**, "וכה" דיקא רזא דשכינתא, לרמוז שגם היא משתדלת להעלות את אבשלום בזכות אביו. ומה גם שהיה בחינת היסוד המתיחד עם המלכות להביא לה כל השפעותיה, ולא היה מן הראוי שכלי יקר כמותו יאבד לגמרי בטמאת החצונים. וענין אמרו: **מי יתן מותי אני תחתך אבשלום בני בני**, הטעם הוא לפי שאבשלום היה רשע מתהלך באשמיו ואחיזת החצונים היתה בו רבה ועצומה בשעת מיתתו, מה שאין כן בדוד עצמו שהיה נקי וצדיק ולכן אם היה מת תחת בנו לא היה מתירא כלום מאחיזת החצונים. והנה האמת הוא בלי ספק שהמלך לא היה צריך לנהוג על מיתת בנו כי אם הדברים שבצינעה, כדי שלא לערבב את שמחת התשועה שהיתה לכל העם, אך לא הדברים שבפרהסיא שהם הבכיה והצעקה, וז"ש: **ויוגד ליואב הנה המלך בוכה מתאבל על אבשלום**. ותהי התשועה ביום ההוא לאבל לכל העם כי שמע העם ביום ההוא לאמר נעצב המלך על בנו. ולפחות ביום ההוא

עצמו לא היה צריך לעשות כן בהיותו יום השמחה והתשועה, ועל כל פנים היה צריך לכבוש את עוצבו ביום ההוא מפני מראית העין, ושלא יתן פתחון פה לקטרוג הס"א שנראה כפוי טובה לתשועת ה'.

ומ"ש אחר כך בלשון הזה: **ויתגנב העם ביום ההוא לבוא העיד כאשר יתגנב העם הנכלמים בנוסם במלחמה**, סוד הענין הוא, שהיו בושים ונכלמים לבא העירה כבושת גנב כי ימצא, כי נראה בעיניהם שהם גנבו את שמחת המלך מאחר שהיה מתעצב ומתאבל על מיתת בנו, שהרי השמחה תלויה במוחין העליונים כשהם בשלמות, בסוד העצמות והלבושים של ד' מילואי ההויות, וד' אהיה פשוטים, והמקור שיוצאים ממנו שהוא מילוי ס"ג, שהכל עולה כמנין שמח"ה, וכבר ידוע שבזמן האבל המוחין מסתלקין וגורמין עצב במקום שמחה, ולכן כל ישראל היו בושים ונכלמים כבושת גנב כי נגנבה שמחתו של מלך בסילוק המוחין שלו. וכל שכן שהמלך "לאט את פניו" שלא יראו מפני הסתלקות המוחין, כי מלך ביופיו תחזינה עיניך. וגם היה צועק בקול גדול, להמשיך חסד ורחמים על נפש המת, וז"ש **והמלך לאט את פניו ויזעק המלך קול גדול בני אבשלום אבשלום בני בני**. ואמנם כבר ידוע שהעצב הוא מצד הרע של הס"א המתדבקת באדם, ולכן צריך כח הגבורה הקדושה לעקרו ממנו בעל כרחו, ולפי זה היטיב יואב את אשר עשה להוכיח את המלך ולהפחידו, שאלמלא כן היה עומד בעוצבו ימים רבים, וכל העם שנלחמו ומסרו עצמם ונפשם בעבורו סוף סוף שיקוצו ממנו ויעזבוהו ונשאר קרח מכאן ומכאן.

וכה אמר בלכתו בני אבשלום בני בני [אבשלום] מי יתן מותי אני תחתיך אבשלום בני בני והמלך לאט את פניו ויזעק המלך קול גדול בני אבשלום בני בני הני תמניא בני למה שבעה דאסקיה משבעה מדורי גיהנם ואידך איכא דאמרי דקריב רישיה לגבי גופיה ואיכא דאמרי דאייתהי לעלמא דאתי: ראה תורת מנחם תשכ"ג ח"א ע' 254. וז"ל: כי ברבים היו עמדי: פסוק זה אמר דוד המלך בעת מלחמתו עם אבשלום. והרי רצונו של דוד הי' לא לנצח את אבשלום, אלא שגם אבשלום יחזור אליו להיות עמו, וכפי שמצינו שאח"כ העלה אותו דוד ממעמדו ומצבו ועד שהביאו לתכליתו, כדאיתא בגמרא "הני תמניא בני למה, שבעה, דאסקי' משבעה מדורי גיהנם, ואידך .. דאייתי' לעלמא דאתי".

ועל זה אמר דוד "כי ברבים היו עמדי", כמבואר בירושלמי שגם אנשי אבשלום התפללו לנצחוננו של דוד. וזהו אמיתית ענין "פדה בשלום נפשי": מבלי הבט על המעמד ומצב הגלוי, אם כבר אוחזים בכך או עדיין לא, הנה בפנימיות הנפש מתפללים אנשי אבשלום על דוד שיקויים אצלו "פדה בשלום נפשי", ועוד לפני שמתגלה סיום הפסוק ("כי ברבים היו עמדי"), נעשית כבר הגאולה באופן ד"פדה בשלום נפשי", עוד לפני שרואים בגלוי מה נעשה אצל אנשי אבשלום בלבם פנימה.

וזהו גם הלימוד עבורנו, עד לדורנו זה: צריכים לדעת שבנ"י אינם מחולקים לשני חלקים, חסידים ומנגדים; זהו רק פיתוי של היצה"ר, מפני שמתירא שיהי' שלום בישראל בגלוי, כיון שאז יבוא משיח, "ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ", ושוב לא יהי' לו מה לעשות... אבל האמת לאמיתו, "מדת אמת ליעקב", היא שכל יהודי רוצה לקיים רצון הבורא (כדברי הרמב"ם בהלכות גירושין), לבוא לאהבתו ויראתו, ובמילא רצונו להתבונן בגדולתו, בהתבוננות מתוך הבנה והשגה, כדי שתומשך באהבה ויראה בגלוי, וא"כ, האמת היא, שעכשיו אין כאלו שהם מנגדים, החילוק הוא רק בין אלו שכבר יודעים בגלוי הענין ד"פדה בשלום נפשי", ובין אלו שלעת עתה אינם רואים זאת בגלוי, אלא רק מתפללים בלבם.

ובנוגע לפועל, כציווי בעל הגאולה לדורותיו אחריו, "לבלתי רום לבכם מאחיהם ולא להרחיב עליהם פה או לשרוק עליהם ח"ו", וכפי שמביא רבינו בשיחה: אפילו לא שריקה ("א פייף") של קדושה, אלא להביא בדרכי נועם ודרכי שלום את לימוד תורת בעל הגאולה, הבנה והשגה בסודות התורה לכל בני, עד שיגיע "חוצה", ועי"ז קא אתי מר, דא מלכא משיחא, שיבוא ויגאלנו בקרוב ממש, בגאולה האמיתית והשלימה.